

Ustavni sud Republike Hrvatske i sloboda izražavanja

Vidačak, Kano-Marko

Undergraduate thesis / Završni rad

2020

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University North / Sveučilište Sjever**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:122:688281>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-11-30**

Repository / Repozitorij:

[University North Digital Repository](#)

**Sveučilište
Sjever**

Završni rad br. 165/PM/2020

Ustavni sud Republike Hrvatske i sloboda izražavanja

Kano-Marko Vidačak

Koprivnica, rujan 2020. godine

Prijava završnog rada

Definiranje teme završnog rada i povjerenstva

ODJEL	Odjel za ekonomiju		
STUDIJ	preddiplomski stručni studij Poslovanje i menadžment		
PRISTUPNIK	Kano-Marko Vidačak	MATIČNI BROJ	1352/336
DATUM	1.7.2020.	KOLEGIJ	Medijsko pravo
NASLOV RADA	Ustavni sud Republike Hrvatske i sloboda izražavanja		
NASLOV RADA NA ENGL. JEZIKU	Constitutional Court of Republic of Croatia and freedom of expression		
MENTOR	Goran Vojković	ZVANJE	izvanredni profesor
ČLANOVI POVJERENSTVA	1. doc. dr. sc. Mirko Smoljić, predsjednik		
	2. mr. sc. Ivica Kustura, član		
	3. izv. prof. dr. sc. Goran Vojković, mentor		
	4. Dominik Mišević, mag. iur., zamjenski član		
	5. _____		

Zadatak završnog rada

BROJ	240/PMM/2020
OPIS	

Sloboda izražavanja smatra se jednom od temeljnih političkih i medijskih sloboda svakog čovjeka u demokratskoj državi. Nekada uglavnom vezana uz slobodu tiska, danas je bogatstvom medija i drugih sredstava izražavanja postala iznimno važna, ali i predmet raznih zloporaba. Formalno je izražavaju praktično sve države - čak i totalitarne, stoga je za postojanje i razvoj ove slobode iznimno važna njena primjena i pravna praksa, pri čemu se posebno iskazuje uloga ustavnog sudovanja, pa stoga i Ustavnog suda Republike Hrvatske. U radu je potrebno:

1. Analizirati razvoj i ulogu Ustavnog suda Republike Hrvatske.
2. Definirati ključne pojmove
3. Analizirati praksu Ustavnog suda
4. Analizirati temeljne zakonske odredbe u Republici Hrvatskoj a koje mogu služiti ograničenju slobode izražavanja.
5. U zaključku iznijeti svoj stav.

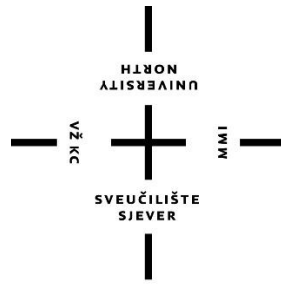
ZADATAK URUČEN

30/3/2020

POTPIS MENTORA

SVEUČILIŠTE
SIEVER

**Sveučilište
Sjever**

Ustavni sud Republike Hrvatske i sloboda izražavanja

Odjel ekonomije

Student

Kano-Marko Vidačak, 2612/336

Mentor

izv. prof. dr.sc. Goran Vojković

Koprivnica, rujan 2020. godine

Predgovor

Zahvaljujem svojem mentoru izv. prof. dr.sc. Goranu Vojkoviću na odvojenom vremenu i stručnim savjetima prilikom izrade ovog rada.

Posebno zahvaljujem svojoj obitelji na podršci i razumijevanju tijekom mojeg studiranja.

Sažetak

Na početku rada se govori o kratkoj povijesti i djelatnosti Ustavnog suda Republike Hrvatske. U tom dijelu se govori o promjenama u Ustavu tijekom godina pa sve do danas, te o njegovoj suradnji sa ostalim članovima konferencije ustavnih sudova Europe. U drugom dijelu rada se dotiče sloboda kao pojam, te ujedno i prava na slobodu izražavanja i slobodu medija kako kod nas tako i u ostalim zemljama. Zatim dolazimo do klevete, jako širokog pojma koji se dijeli na više vrsta i podvrsta. Kleveta u svakom smislu riječi se u današnje vrijeme nalazi svuda oko nas, a to će biti i pokazano na primjerima u radu. U zadnjem dijelu rada ćemo se dotaknuti novinarstva i kaznenih djela protiv časti i ugleda koji su se vodili protiv njih ili koji su oni vodili protiv drugih.

Ključne riječi: ustavni sud, ustav, sloboda, kleveta, mediji, novinari

Abstract

In the first part we talk about short history and activities of constitutional Court of the Republic of Croatia. In that part we talk about changes in constitution over the years until today, and on collaboration with others members of conference of constitutional courts of europe. In second part of the paper it touches on freedom as concept and at the same time the right to freedom of expression and the freedom of media both in our country and other countries. Then we come to slander, a very broad term divided into species and subspecies. Slander in every sense of the word nowadays it is found all around us and that will be shown by examples in the paper. In the last part of the paper we will touch on journalism and crimes against honor and reputation which were conducted against them or which they conducted against others.

Keywords: constitutional court, constitution, slander, media, journalists

Popis korištenih kratica/list of used abbreviations (hrv/eng)

RH – Republika Hrvatska/Republic of Croatia

God. – godina/year

SFRJ – Socijalistička Federativna Republika Jugoslavija/Socialist federal republic of Yugoslavia

SR – Socijalistička Republika/Socialist republic

MPGPP – Međunarodni pakt o građanskim i političkim pravima/International Covenant on Civil and Political Rights

ESLJP – Europski sud za ljudska prava/European court for human rights

KZ – kazneni zakon/criminal law

Čl. – članak/article

St. – stavka/paragraph

HZZO – Hrvatski zavod za zdravstveno osiguranje/Croatian institute for Health Insurance

1. Sadržaj

1.	Uvod.....	1
2.	Ustavni sud Republike Hrvatske.....	2
2.1.	Ustavno sudovanje na području RH od 1963.-1990. godine.....	2
2.2.	Stvaranje RH i konstituiranje ustavnog suda RH.....	3
2.3.	Ustavno sudovanje u RH nakon 1990. godine	4
2.3.1.	<i>Promjena Ustava RH 1997. godine</i>	4
2.3.2.	<i>Promjena Ustava RH 2000. godine</i>	5
2.3.3.	<i>Promjena Ustava RH 2001. godine</i>	5
2.3.4.	<i>Promjena Ustava RH 2010. godine</i>	6
2.3.5.	<i>Promjena Ustava RH 2013. godine</i>	6
2.4.	Međunarodna suradnja Ustavnog suda RH.....	7
3.	Sloboda kao pojam.....	8
3.1.	Pravo na slobodu izražavanja	10
3.2.	Pravna priroda prava na slobodu izražavanja.....	12
3.3.	Subjekti prava na slobodu izražavanja	12
3.4.	ESLJP i Ustavni sud RH u zaštiti prava na slobodu izražavanja	13
3.4.1.	<i>Sloboda izražavanja i njezine granice kroz praksu Ustavnog suda</i>	14
3.4.2.	<i>Analiza nekih odluka Ustavnog suda Republike Hrvatske.....</i>	16
3.5.	Sloboda medija.....	19
4.	Kleveta	20
4.1.	Sudska praksa u RH-kleveta	21
4.2.	Istinita izjava	21
4.3.	Izražavanje mišljenja.....	22
4.4.	Kritika javnih dužnosnika	23
4.5.	Privatnost javnih osoba	24
4.6.	Vrijeđanje institucija	24
4.7.	Obrana u slučajevima tužbe za klevetu	25
5.	Novinarstvo i kaznena djela protiv časti i ugleda u RH.....	27
5.1.	Kažnjavanje novinara za iznošenje činjenica.....	27
5.2.	Teško sramoćenje.....	28
6.	Primjeri sudskih sporova novina protiv države	30
6.1.	Narodni list d.d. protiv RH.....	30
6.2.	Europapress holding d.o.o. protiv RH.....	31
7.	Zaključak.....	32
8.	Popis literature	34

1. Uvod

Postojanje ustavnih sudova u svijetu je poznato već dugo vremena pa tako i u Republici Hrvatskoj. Kao i u nizu drugih zemalja, tako se i u RH, u ostvarivanju pravne države postavilo i pitanje tko treba biti ovlašten odlučiti jesu li zakoni i drugi propisi u skladu s Ustavom. Na to pitanje ima nekoliko odgovora. Ustavotvorac se opredijelio za uspostavu posebnog tijela koje odlučuje o suglasnosti zakona s Ustavom, te o suglasnosti drugih propisa s Ustavom i zakonom. Ustavni sud uz ostale nadležnosti putem ustavne tužbe protiv pojedinačnih odluka državnih tijela, tijela jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave, te pravnih osoba s javnim ovlastima, kad su tim odlukama povrijeđena ljudska prava i temeljne slobode, kao i pravo na lokalnu i područnu (regionalnu) samoupravu zajamčeni Ustavom RH, štiti ta prava i slobode.

Tu dolazimo do pojma slobode izražavanja koje je među važnijim načelima svakog čovjeka a nastao je kao jamstvo onima koji misle drugačije od vlasti ili drugačije od većine svojih sugrađana. Istovremeno ona je uz to i nužna pretpostavka uživanja brojnih drugih prava i sloboda svih ljudi. Sloboda izražavanja, naime, nije samo nezaobilazni uvjet intelektualnog i duhovnog razvitka svakog pojedinca kao osobe, nego i temeljni uvjet opstanka svih njih zajedno kao demokratske zajednice. Kada se povrijedi to pravo onda dolazimo do pojma klevete i ostalih akcija i postupaka. Kleveta kao prijestup koji se goni građanskim parnicama i dalje je jako raširena.

Cilj rada je kroz tumačenje tih pojmova i zakona pokazati na stvarnim primjerima iz svijeta i iz države kako Ustav pomaže ili „odmaže“ pojedincima ili grupi u njihovim temeljnim ljudskim pravima sve od početaka ustavnih zakona do danas. Između ostaloga bitno je ukazati i na položaj novinara u toj cijeloj priči i kakva su njihova iskustva sa zakonima, te da li im rade više štete ili koristi.

2. Ustavni sud Republike Hrvatske

„Kao i u drugim zemaljama, tako se i u RH, postavlja pitanje tko treba biti ovlašten odlučiti jesu li zakoni i drugi propisi u skladu s Ustavom. Kod tog pitanja nailazimo na više odgovora. Ustavotvorac opredijelio se za uspostavu posebnog tijela koje odlučuje o suglasnosti zakona s Ustavom, te o suglasnosti drugih propisa s Ustavom i zakonom, koje tijelo pod nazivom Ustavni sud uz ostale nadležnosti putem ustavne tužbe protiv odluka državnih tijela, tijela jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave i ostalih, kad su tim odlukama povrijeđena ljudska prava i temeljne slobode, zajamčeni Ustavom RH, štiti ta prava i slobode. Što se tiče ustavnog sudovanja na području RH, ono je uvedeno je 1963. godine, a Ustavni sud počeo je djelovati 1964. godine. Ustavno sudovanje u RH dijeli se na dva povijesna razdoblja:

-Ustavno sudovanje u bivšoj Socijalističkoj Republici Hrvatskoj od 1963. do 1990. - razdoblje u kojem je Hrvatska bila jedna od šest federalnih jedinica (republika) u sastavu bivše Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije.

-Ustavno sudovanje u RH od 1990. do danas - razdoblje nakon stjecanja neovisnosti i samostalnosti RH.“(Crnić 2001)

2.1. Ustavno sudovanje na području RH od 1963.-1990. godine

Prema navodima Ustavnog suda RH(n.d.) „Savezni Ustav bivše SFRJ i ustavi bivših socijalističkih republika u njezinu sastavu, uključujući Ustav SR Hrvatske, doneseni 1963. godine, označili su u tadašnjem ustavnopravnom poretku prekretnicu, jer su prihvatili ustavno sudovanje i ustanovili posebne ustavne sudove. Zbog primjene federativnog načela u ustavnom uređenju bivše SFRJ, hijerarhija ustavnih i zakonskih propisa bila je bitno proširena tako da su je činili (od viših prema nižima): - Savezni Ustav, - Savezni Zakon, - Republički Ustav, - Republički zakon. Republički Zakon morao je biti u suglasnosti s Republičkim Ustavom, ali i sa Saveznim Zakonom i sa Saveznim Ustavom.“

Kako navodi Ustavni sud RH(n.d.) „temeljne ustavne nadležnosti Ustavnog suda SR Hrvatske od 1963. do 1974. bile su sljedeće:

- Odlučivao je o suglasnosti Republičkih Zakona s Ustavom SR Hrvatske;
- Odlučivao je o suglasnosti svih ostalih propisa, statuta i drugih općih akata organa i organizacija s Ustavom SR Hrvatske, republičkim zakonima i drugim republičkim propisima;

-Rješavao je sukobe nadležnosti između sudova i drugih državnih organa na teritoriju Republike;

-Rješavao je sporove o pravima i dužnostima između društveno-političkih zajednica ako za rješavanje takvih sporova nije bila predviđena nadležnost redovnog suda;

-Odlučivao je o zaštiti prava samoupravljanja i drugih osnovnih prava i sloboda utvrđenih ustavom kad su ta prava i slobode bili povrijeđeni pojedinačnim aktom ili radnjom organa Republike ili općine, a zakonom nije bila osigurana druga sudska zaštita.“

2.2. Stvaranje RH i konstituiranje ustavnog suda RH

Kako navodi Ustavni sud RH(n.d.)“ prvi višestranački izbori u Hrvatskoj održani su 22. i 23. travnja 1990., u vrijeme kada je Hrvatska još uvijek bila federalna jedinica (republika) u sastavu bivše SFRJ. U to je vrijeme na snazi još uvijek bio Ustav SR Hrvatske iz 1974. s amandmanima.Prvi višestranački (trodomni) Sabor SR Hrvatske konstituiran je 30. svibnja 1990.Novi višestranački saziv Sabora, na sjednici svih triju vijeća održanoj 29. lipnja 1990., donio je Odluku da se pristupi raspravi o promjeni Ustava SR Hrvatske , s obrazloženjem da se iz Ustava SR Hrvatske, donesenog 1974., trebaju ukloniti one njegove odredbe koje su izraz ideologijskog jednodomlja i zamijeniti ih ustavnim odredbama koje će biti adekvatan izraz demokratskog, višestranačkog i republikanskog oblika državnoga ustrojstva.“

„RH više nije članica bivše države Jugoslavije. Povodom toga, Sabor RH je donio 25.lipnja 1991. Ustavnu odluku o neovisnosti RH, i tim postupkom pokreće razdvajanje od ostalih članica SFRJ. Na toj sjednici triju vijeća Sabor je donio i Deklaraciju o proglašenju neovisne države Hrvatske i kako raskida državno-pravne odnose na temelju kojih je tvorila dosadašnju SFRJ i odriče se legitimiteta i legaliteta svim tijelima dosadašnje države.Time se 8.listopada 1991. smatra danom kad je Hrvatska postala neovisna država. Na dan 5.prosinca 1991. Sabor RH je na sjednici triju vijeća donio Odluku o izvoru sudaca Ustavnog suda kojom je izabrano 9 od ukupno 11 sudaca Ustavnog suda. Novoizabrani suci su stupili na dužnost 7.prosinca 1991. na dan davanja prisege pred predsjednikom RH.“ (Smiljko S., Branko S., 1995)

2.3. Ustavno sudovanje u RH nakon 1990. godine

Kako navodi Ustavni sud RH(n.d.) „Ustav iz 1990. ima ovakva obilježja:

-Ustavni sud čini jedanaest sudaca koje bira Zastupnički dom na prijedlog Županijskog doma Sabora RH, na vrijeme od osam godina iz reda istaknutih pravnikâ, osobito sudaca, državnih odvjetnika, odvjetnika i sveučilišnih profesora pravnih znanosti;

-Ustavni sud bira predsjednika suda na vrijeme od četiri godine;

-Suci Ustavnog suda ne mogu obavljati nikakvu drugu javnu ni profesionalnu dužnost;

-Suci Ustavnog suda imaju imunitet kao i zastupnici u Saboru RH;

-Sudac Ustavnog suda može biti razriješen dužnosti prije isteka vremena na koje je izabran ako zatraži da bude razriješen, ako bude osuđen na zatvorsku kaznu, ili ako trajno, što utvrđuje sam Ustavni sud, izgubi sposobnost da obavlja svoju dužnost.“

Ustavni sud RH(n.d) navodi da „Ustav iz 1990. propisao je da se unutarnje ustrojstvo Ustavnog suda uređuje njegovim poslovnikom. Također je propisao da se uvjeti za izbor sudaca Ustavnog suda i prestanak njihove dužnosti, uvjeti i rokovi za pokretanje postupka ocjene ustavnosti i zakonitosti, postupak i pravno djelovanje njegovih odluka, zaštita ustavnih sloboda i prava čovjeka i građanina i druga pitanja važna za izvršavanje dužnosti i rad Ustavnog suda uređuju ustavnim zakonom koji se donosi po postupku određenom za promjenu Ustava.Od 1990. u ustavnopravnom poretku RH ne postoji nijedan drugi zakon, osim Ustavnog zakona o Ustavnom sudu RH, za koji ustavotvorac zahtijeva da bude donesen u postupku u kojem se donosi sam Ustav, odnosno kojemu ustavotvorac priznaje ustavnu snagu. Na taj je način jasno izraženo značenje i uloga ustavnog sudovanja u pravnom poretku RH.Na temelju Ustava iz 1990., Hrvatski sabor donio je u ožujku 1991. prvi Ustavni zakon o Ustavnom sudu RH, kojim su detaljnije razrađene nadležnosti Ustavnog suda određene Ustavom iz 1990.“

2.3.1. Promjena Ustava RH 1997. godine

„Prva promjena Ustava iz 1990. uslijedila je krajem 1997. godine, donošenjem Ustavnog zakona o izmjenama i dopunama Ustava RH.Tim se izmjenama i dopunama nisu ni mijenjale ni dopunjavale odredbe Ustava iz 1990. koje su uređivale nadležnost Ustavnog suda.U rujnu 1999. parlament je donio novi Ustavni zakon o Ustavnom sudu RH).“(Narodne novine broj 135/1997)

2.3.2. Promjena Ustava RH 2000. godine

Prema navodima Ustavnog suda RH(n.d.) „druga promjena Ustava uslijedila je krajem 2000. godine. Tim je promjenama Ustava bitno proširena nadležnost Ustavnog suda, kao i broj sudaca, koji se s prvotnih jedanaest povećao na ukupno trinaest. Osim onih već određenih Ustavom iz 1990., tim su ustavnim promjenama Ustavnom sudu dodijeljene i nove nadležnosti.“

„Ustavni sud:

-Može ocjenjivati ustavnost zakona te ustavnost i zakonitost drugih propisa koji su prestali važiti ako od tog prestanka do podnošenja zahtjeva ili prijedloga za pokretanje postupka nije prošlo više od godine dana;

-Prati ostvarivanje ustavnosti i zakonitosti te o uočenim pojavama neustavnosti i nezakonitosti izvješćuje Zastupnički dom Hrvatskog sabora;

-Ako utvrdi da nadležno tijelo nije donijelo propis za izvršenje odredaba Ustava, zakona i drugih propisa, a bilo je dužno takav propis donijeti, o tome obavještava Vladu, a o propisima koje je bila dužna donijeti Vlada, obavještava Zastupnički dom Hrvatskog sabora;

-Na prijedlog Vlade RH, donosi odluku kojom predsjednik Hrvatskog sabora preuzima dužnost privremenog predsjednika Republike u slučaju duže spriječenosti predsjednika Republike uslijed bolesti ili nesposobnosti, a posebno ako predsjednik Republike nije u stanju odlučiti o povjeravanju dužnosti privremenom zamjeniku.“ (Narodne novine broj 113/2000)

2.3.3. Promjena Ustava RH 2001. godine

„Treća promjena Ustava iz 1990. uslijedila je početkom 2001. godine, donošenjem Promjene Ustava RH. Tim se promjenama Ustava nisu ni izmijenile ni dopunile ustavne odredbe iz 2000. kojima je već bila proširena nadležnost Ustavnog suda u odnosu prema njegovoj nadležnosti propisanoj Ustavom iz 1990. Promjenom Ustava iz 2001. samo se terminološki uskladio postojeći ustavni tekst u dijelu koji se odnosio na Ustavni sud s Konvencijom za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda. Osim toga, iz postojećih su ustavnih odredaba, mjerodavnih za Ustavni sud, brisani dijelovi koji su se odnosili na Zastupnički i Županijski dom Hrvatskog sabora. Naime, promjenom Ustava iz 2001. nacionalni parlament ustrojen je kao jednodomni: ukinut je Županijski dom, a odredbe o Zastupničkom domu zamijenjene su odredbama o Hrvatskom saboru.“ (Narodne novine broj 28/2001)

2.3.4. Promjena Ustava RH 2010. godine

Kako navodi Ustavni sud RH(n.d.) „promjenom Ustava 2010. izmijenjena je većina glasova potrebna za izbor sudaca Ustavnog suda u Hrvatskom saboru. Do tada je potrebna većina bila propisana Ustavnim zakonom o Ustavnom sudu RH (predloženi kandidat za suca Ustavnog suda smatrao se izabranim sucem Ustavnog suda ako je za njega glasovala većina od ukupnog broja zastupnika Hrvatskog sabora). Prema ustavnom rješenju iz 2010., odluku o izboru sudaca Ustavnog suda donosi Hrvatski sabor dvotrećinskom (2/3) većinom glasova svih zastupnika. Promjenom Ustava iz 2010. predviđen je i ustavni mehanizam radi sprečavanja blokade rada Ustavnog suda: produljenje mandata ustavnog suca do stupanja na dužnost novoizabranog suca u slučaju da do isteka njegova mandata novi sudac nije izabran ili nije stupio na dužnost, a iznimno najdulje do šest mjeseci. Promjenom Ustava iz 2010. nisu se ni izmijenile ni dopunile ustavne odredbe koje propisuju nadležnost Ustavnog suda. Ustavni zakon o Ustavnom sudu iz 1999., izmijenjen i dopunjen 2002., također nije ni mijenjan ni dopunjavan.“

2.3.5. Promjena Ustava RH 2013. godine

Kako kaže Ustavni sud RH(n.d.) „Peta promjena Ustava RH uslijedila je kao rezultat Odluke Hrvatskog sabora o raspisivanju državnog referenduma od 8. studenoga 2013. Odluka je donesena na temelju zahtjeva za raspisivanje državnog referenduma Građanske inicijative U ime obitelji radi donošenja odluke o promjeni Ustava Republike Hrvatske, na način da se u Ustav unese definicija braka kao životne zajednice žene i muškarca. Za tu je inicijativu prikupljeno 683.948 potpisa birača. To je bio prvi ustavotvorni referendum proveden u Republici Hrvatskoj na temelju narodne ustavotvorne inicijative. Na tom je referendumu, održanom 1. prosinca 2013., donesena odluka da se u Ustav Republike Hrvatske unese odredba po kojoj je brak životna zajednica žene i muškarca. Na referendumu je glasovalo 37,88% od ukupnog broja birača. Za predloženu je dopunu Ustava glasovalo 946.433 birača (65,87%), a protiv je bilo 481.534 birača (33,51%). Budući da Ustav ne predviđa proglašenje ustavnih promjena donesenih na državnom referendumu provedenom na temelju narodne ustavotvorne inicijative, peta promjena Ustava RH stupila je na snagu 1. prosinca 2013., što je Ustavni sud utvrdio u Odluci u povodu okončanja postupka nadzora nad ustavnošću i zakonitošću provođenja državnog referenduma održanog 1. prosinca 2013. Sukladno tome, peta promjena Ustava nije bila usmjerena prema izmjenama i dopunama ustavnih odredaba o Ustavnom sudu.“

2.4. Međunarodna suradnja Ustavnog suda RH

Prema navodima Ustavnog suda RH(n.d.) „sam Ustavni sud je uključen u razvijenu međunarodnu multilateralnu suradnju. Punopravni je član Konferencije Europskih ustavnih sudova, Svjetske konferencije o ustavnom sudstvu te Komisije za demokraciju putem prava (Venecijanske komisije) Vijeća Europe. Također ostvaruje kontakte i s drugim mjerodavnim tijelima Vijeća Europe, osobito s Europskim sudom za ljudska prava u Strasbourgu i Europske Unije. Pored multilateralne suradnje, Ustavni sud RH ostvaruje kontakte i trajno surađuje s ustavnim odnosno drugim najvišim nacionalnim sudovima koji obavljaju funkcije ustavnog sudovanja u drugim zemljama. Bilateralna se suradnja ostvaruje kroz radne i službene susrete sutkinja i sudaca hrvatskog Ustavnog suda s kolegama u inozemstvu, s jedne strane odnosno organiziranjem radnih i službenih susreta sa sutkinjama i sucima stranih sudova u Hrvatskoj, s druge strane. Pored toga ostvaruju se i radni susreti sa sutkinjama i sucima Europskog suda za ljudska prava i Suda Europske unije.“

3. Sloboda kao pojam

„Pravo značenje ljudske slobode obuhvaća prvo unutrašnju zonu svijesti, slobodu savijesti u najširem smislu, slobodu misli i osjećaja. Na prvi pogled se čini da sloboda izražavanja i objavljivanja mišljenja pripada nekom drugom načelu, ali kako je gotovo isto toliko važna kao i sloboda misli, ona se od prvih ne može odvojiti. Drugo, to načelo zahtijeva slobodu ukusa i težnji, planiranja našeg života tako da odgovara našem karakteru, da radimo ono što želimo bez obzira na moguće posljedice za nas, a da nas naši bližnji ne spriječavaju ako im time što činimo ne nanosimo štetu, čak i ako misle da je naše ponašanje budalasto, izopačeno i nepravilno. Treće, iz te slobode svakog pojedinca slijedi sloboda udruživanja pojedinaca, koja ne podrazumijeva povredu drugih. Nijedno društvo u kojem se ove slobode ne poštuju nije slobodno, bez obzira na oblik vladavine, i nijedno nije potpuno slobodno u kojem one nisu apsolutne i bezuvjetne.“(Mill 1918)

„Slobodi se u pravilu, pristupa kao riječi koja izražava jedan od najosnovnijih i istovremeno najkontraverznijih pojmova ljudske misli i prakse. Etimološki sloboda se obično određuje kao mogućnost samostalnog, nezavisnog djelovanja, mogućost samoodređenja čovjeka, stanje oprečno postojanju prisile, mogućnost nesmetanog rada u bilo kakvoj oblasti ljudske djelatnosti, stanje oprečno zatočenju. Takva složenost i slojevitost pojma slobode nalaže nužnost poimanja njenog pojavnog oblika, sadržaja i mogućeg dosega utjecaja i na međuljudske odnose s različitih aspekata. Naime, potonje slobode kao sustav prava, obveza i odgovornosti oblici su pravnog uređivanja slobode kao vrednote, jer ljudske slobode mogu biti u sukobu, a kada do njega dođe, slobodu jednog čovjeka treba ograničiti kako bi se sačuvala sloboda onog drugog.“ (Bačić 2006)

Sloboda u današnje vrijeme je u izrazito „škakljivoj“ poziciji jer svako je definira na svoj način i ima vlastiti pogled na nju. Daleko do toga da u našem društvu u kojem živimo nije razvijena i prihvaćena, ali i sami znamo da u nekim manje razvijenim zemljama i dalje sloboda nije pravo svakog čovjeka. Posebice ako pogledamo zemlje u kojima i dan danas vlada diktatura i tiranija. Nažalost to je tako i malo toga se može učiniti po tom pitanju. Moramo priznati i biti svjesni kako i danas postoje robovi i trgovina ljudima što je neprihvatljiv pojam za 21.stoljeće, i čemu se moramo posvetiti kako bi to iskorijenili i omogućili svim ljudima pravedan život bez obzira na njihovu boju kože, etničku pripadnost, itd.

„O navedenim karakteristikama slobode, kao i mnogih drugih koje je uvjetuju, valja voditi računa kod bilo kakvog njezinog određivanja, pa tako i kada se određuje s ekonomskog, političkog i pravnog aspekta. Politička sloboda nužno proizlazi iz sustava vladajućih društveno-ekonomskih odnosa, prati i korespondira s vladajućim društveno-ekonomskim i političkopравnim poretom. U

sustavu kompetitivnog kapitalizma vrsta ekonomske organizacije koja ekonomsku slobodu neposredno pruža, promiče i političku slobodu, odvajajući ekonomsku moć od političke, i na taj način omogućujući jednoj da bude protuteža drugoj. Zapravo, polazeći od razlikovanja metafizičkog i političkog poimanja slobode, tradicionalna filozofska i politička teorija utvrđuje razliku između tzv. negativne i pozitivne ideje slobode. Negativna sloboda razumije se kao „sloboda od“, a pozitivna sloboda kao „sloboda za“. Takav pristup proizlazi između ostalog i zbog toga što je sloboda osnovno svojstvo ljudske egzistencije i osnovna ljudska vrijednost koja je objekt ustavno-pravnog uređenja.“ (Friedman 1992)

Negativna sloboda bi značila kako je svako neuplitanje po sebi dobro, a prisila po sebi loša iako ponekad nužna. Negativna sloboda bi bila sloboda od bilo kakvog vanjskog uplitanja u vlastite djelatnosti, i ne smije biti izjednačeno s mogućnošću izbora između raznih alternativa. Pozitivna sloboda želi istaknuti važnost vođenja života prema vlastitim ciljevima ,koji postoje unutar političke slobode. Čovjek želi kontrolirati svoj život. Pozitivna sloboda je zapravo sloboda za nešto, za usmjeravanje vlastitog života prema nekim vrijednostima ili moralnim pravilima.

„Termin sloboda se upotrebljava kad se njime bolje može izraziti oblik određenog prava. Oblik prava određen je mjerom samostalnosti i individualnosti u njegovom ostvarivanju i uživanju. Ako je ta mjera veća i važnija to se pravo naziva slobodom. Svako pravo je istodobno jedan oblik slobode, a time što je šticeeno, istovremeno je i pravo kao sloboda. Navedeno određenje prava kao oblika određenog (konkretnog) oblika prava na slobodu koji istovremeno izražava i potvrđuje slobodu kao okvirnu i temeljnu vrednotu jest fini oblik dijalektnog pristupa u poimanju ove problematike primjenjujući teološku metodu njezinog tumačenja, istu određuje s aspekta odnosa općeg i pojedinačnog sadržaja (kao vrednote) i moguće forme (kroz različite oblike slobode) njegova ispoljavanja.“ (Đorđević 1977)

Zaključujem iz ovog odlomka i slažem se s autorom u vezi toga da je svako pravo jedna vrsta slobode i da to definira čovjeka i daje mu mogućnost više odabira i načina kako će živjeti. Sukladno tome svako oduzimanje prava čovjeku, direktno utječe na njegov stil života i stvara neke druge načine ponašanja. To je kao rijeka, ako joj blokirate njezinu putanju, ona će neći drugi najlakši način i načiniti svoj novi tok.

„ U tom pogledu mogu postojati stanovite razlike između pojedinih odabranih oblika sloboda kao prava kako po broju i opsegu tako i po mogućnostima i oblicima njihovog ograničenja. Uvijek vodeći računa o razmjernom odnosu u zaštiti i ostvarivanju kako javnog tako i privatnog interesa, uz neupitnost postojanja onih prava na slobode koje jamče poštovanje i provedbu slobode i drugih vrednota tog ustavnog poretka u cjelini i njime prihvaćenih, propisanih i zajamčenih ljudskih prava

i sloboda te prava i sloboda manjina i njihovih pripadnika kao jednog od nezaobilaznih elemenata suvremenog konstitucionalizma. Među njih, svakako, ulaze slobode mišljenja i izražavanja misli, slobode savjesti i vjeroispovijesti, slobode javnog okupljanja, sloboda udruživanja, sloboda kretanja, sloboda ugovaranja, sloboda poduzetništva i razmjene, sloboda osnivanja političkih stranaka, sloboda izbora itd.“ (Ljubić 2011)

Kako je i navedeno, čim više prava čovjek ima to je slobodniji, ali samim tim ta prava se moraju poštovati obostrano. Ako mi uživamo u nekom pravu, to isto pravo ne smijemo uskratiti drugoj osobi bez obzira na njegovu vjeroispovijest, boju kože i ostale razlike koje su sveprisutne među ljudima. Kako danas postoji puno sloboda u kojima čovjek uživa, i dalje ima nekih iznimaka u svakoj zemlji koje se kroz borbu pokušavaju pridobiti, npr. tek ove godine su žene na Bliskom istoku dobile za pravo da posjećuju nogometne utakmice i to je dokaz da kroz borbu moramo pokazati da svi zaslužujemo biti jednaki.

3.1. Pravo na slobodu izražavanja

„Pravo na slobodu izražavanja, prema nekim autorima razvilo se i proizašlo je iz prava na slobodu govora, a nastalo je kao jamstvo onima koji misle drugačije od vlasti ili drugačije od većine svojih sugrađana. Pravo na slobodu izražavanja jedan je (moglo bi se reći glavni) od kamena temeljaca na kojima počiva razvoj suvremene moderne demokracije, ostvarivanja tradicija, ciljeva i ideala slobodnog društva, slobodnih i ravnopravnih pojedinaca u slobodnoj i demokratskoj društvenoj i državnoj zajednici vladavine prava i ustava. Istovremeno ona je uz to i nužna pretpostavka uživanja brojnih drugih prava i sloboda. Zapravo, u politološkim pristupima pod slobodom izražavanja općenito se smatra ono što je u temeljima drugih temeljnih sloboda, kao što su pravo glasa, osnivanje političkih stranaka, razmjena političkih ideja i kontrola javnih dužnosnika. Zbog toga se ukazuje na dvodimenzionalnost prava na slobodu izražavanja, prvo kao temeljnog osobnog prava, a drugo kao kolektivnog političkog prava javnosti odnosno građana. Sloboda izražavanja, naime, nije samo nezaobilazni uvjet intelektualnog i duhovnog razvitka svakog pojedinca kao osobe, nego i temeljni uvjet opstanka svih njih zajedno kao demokratske zajednice.“ (Arlović 2016)

Nakon analize teksta možemo zaključiti da sloboda izražavanja zapravo potječe iz slobode govora, a daje pravo na izražavanje stavova onih koji imaju drugačije stajalište od većine. Također je jasno da je sloboda kako govora tako izražavanja bitna i u modernizaciji kako života tako i

demokracije. Bez toga bi život bio nezamisliv, iako nažalost u nekim zemljama neki još ne znaju za sva svoja prava kao ljudi i stanovnika ove planete.

„Glavna ideja iz izvedenih pojmova koje nazivamo pravnom konstrukcijom sadržana je upravo u tome što ona s jedne strane obuhvaća sve ono što je nižim pravnim pojmovima zajedničko, ali s druge strane što se njezinim tumačenjem može dublje i cjelovitije sagledati bit svakog od pojedinačnih pojmova (pravne norme) te u konačnici osigurati njihovo bolje povezivanje i razumijevanje. Tako, teološkim tumačenjem pravne konstrukcije, dedukcijom možemo izvoditi određene logičke posljedice koje se primjenjuju i na niže pojmove, iako nužno nisu sadržani u njima. Na taj način se uz pomoć pravne konstrukcije i putem nje nižim pravnim pojmovima dodaju sadržaji koje oni prije nisu imali.“(Visković 1976)

„Naime, ako je pravo na slobodu izražavanja misli bitna pretpostavka realizacije svih ljudskih prava i temeljnih sloboda, koji su potrebni za stvaranje ljudskog dostojanstva jer čine samu njegovu esenciju, te su potvrda razvoju i izgradnji osobnosti svakog ljudskog bića kao pripadnika društvene zajednice, tada je ono ne samo nezaobilazni uvjet već sama bit osobnosti drugih sadržaja ljudskosti i ljudskog dostojanstva svakog čovjeka, bez diskriminacije po bilo kojoj osnovi ili njegovoj osobini. Zbog toga nije jednostavno ni lako odrediti što jest i što bi trebalo biti pravo na slobodu izražavanja misli. Tim više što je hrvatski ustavotvorac u izradi i donošenju svog Ustava prihvatio model koji proizlazi iz teorijskog koncepta modernog (suvremenog) konstitucionalizma.“ (Arlović 2016)

Što se tiče slobode izražavanja ona se često smatra kao dvosjekli mač, jer u nekim slučajevima ono što jedan smatra slobodom izražavanja, drugi smatra govorom mržnje ili pak diskriminacijom. Stoga je na neki način vrlo teško postaviti granicu između tih pojmova, jer svako ima svoj pogled na situaciju i općenito pogled na svijet. Ipak sloboda izražavanja nam omogućuje da rastemo na intelektualnoj razini i ona ne smije biti uskraćena nikome. Sloboda izražavanja je itekako bitna i neizostavna karika koja pokreće život svakog ljudskom bića, jer svako ima pravo na svoje mišljenje i svoj stav općenito prema svemu što ga okružuje.

„Zabranu cenzure valja tumačiti kao zabranu službenog nadzora državnih tijela nad sredstvima javnog priopćavanja, koja bi, kada bi bila dopuštena, dovela to toga da sredstva javnog priopćavanja mogu objavljivati samo ono što nadležni cenzori odobre. Međutim, iako je formalna cenzura silom same ustavne norme zabranjena, upozorava se na „opasnost autocenzure, gdje ljudi u medijima, svjesni prilika u kojima djeluju i rizika povezanih sa slobodnim izvješćivanjem, sami strogo vode računa da ne povrijede osjećaje vlasti i njezinih dužnosnika. Naime, autocenzura kao instrument koji otežava ili u cijelosti sprečava ostvarivanje prava na slobodu izražavanja putem

objave ideja i misli u medijima može biti čak teza u pojedinim oblicima i konkretnim situacijama od same službene cenzure.“(Smerdel 2013)

Možemo zaključiti da je cenzura ustvari neka vrsta zabrane i nadziranja slobode izražavanja koja se može provoditi u širokom rasponu postupaka od brisanja i precrtavanja nekih dijelova do izokretanja odnosno lažiranja onih dijelova koji se ne podudaraju s općim mišljenjima. Ona se može provoditi i skladu sa zakonom ili pak neslužbeno preko tajnih službi kao što smo imali prilike svjedočiti tome.

3.2. Pravna priroda prava na slobodu izražavanja

„Autorica ističe da iz Ustava bez sumnje se radi o ustavnom i konvencijskom pravu koje nam je zajamčeno i koje hrvatski ustavotvorac kontinuirano nadograđuje radi naše zaštite u skladu s ustavnim normama. Nema sumnje što se tiče ljudskom prava i slobode da ono pripada svakom, ali ono nikako nije apsolutno. Njega je moguće ograničiti u skladu s Ustavom i Europskom konvencijom. Naravno sve to treba biti napravljeno u skladu kako to zakon nalaže. Taj postupak također mora biti vremenski i prema potrebama i razlozima ograničen i mora biti pravovaljan i u slučaju nužde jer ne postoje drugi načini za rješavanje situacije.“ (Batistić Kos 2012)

Nema dvojbe da svatko ima pravo na slobodu izražavanja, ali u nekim slučajevima ona, ili neka druga sloboda može biti ograničena. Ograničenja mogu trajati samo neko vrijeme, odnosno tog se razlog ograničenja ne rješi. Za primjer možemo uzeti situaciju sa Covid-19 virusom, zbog kojeg je Vlada bila primorana ograničiti kretanje građana na neko vrijeme, obavezno korištenje maski i dezinfekcijskih sredstava, itd. Kako se situacija mjenjala tako su se i ograničenja mjenjala sukladno situaciji. U tim slučajevima ako je došlo do kršenja tih ograničenja i prijedloga Vlade, osoba se mogla kazniti novčano u unaprijed određenom iznosu zavisi od vrste prekršaja.

3.3. Subjekti prava na slobodu izražavanja

„Hrvatski Ustav ne govori direktno tko je korisnik prava na slobodu izražavanja. Jasno je da to pravo pripada svima kao jedno od osnovnih ljudskih prava koje čovjek posjeduje. Za razliku od odredbe Ustava RH, Europska konvencija u svojem članku 10.(Narodne novine broj 1/2006) određuje da je korisnik prava svako ljudsko biće. Polazeći od ustavnopravnog položaja Europske konvencije u našem ustavnom poretku, zaključuje se da je takvom njezinom stipulacijom

otklonjena svaka sumnja. S time je zaključak jedan jedini da je u našem Ustavu korisnik prava na slobodu i ostala prava svaki živ čovjek. No taj pojam ovdje nije određen, ali je i mora biti odrediv. Teoretičari i praktičari koji taj pojam interpretiraju na način da on obuhvaća:

- svaku fizičku osobu
- svaku pravnu osobu.“(Vrban 2002)

Iz ovog odlomka možemo zaključiti da pojam „svatko“ u svakoj državi, a tako i kod nas znači onaj koji je državljan naše zemlje ili stranac pod našom ovlasti i svaka pravna osoba. Oni svi imaju svoje pravo na slobodu izražavanja, te istodobno su izloženi tužbama i progonima ukoliko uskrate to pravo ostalima.

3.4. ESLJP i Ustavni sud RH u zaštiti prava na slobodu izražavanja

„ESLJP je nastojao na osnovu svoje prakse kojom se bavio i kojom se još bavi tokom godina dokazati i utvrditi neke smjernice za tumačenje članka 10.Europske konvencije, krećući od nekih osnovnih načela i pojmova kao cjeline.Temeljem toga kako je rješavao tisuće i tisuće predmeta, pokazao se i utvrdio stajališta koje obvezuju države članice i sudionike sporova da da poštuju i njeguju njegovu sudsku nadležnost. Presude i stajališta su obvezatna za sve države članice i moraju biti nit vodilja za njihove sporove koje rješavaju i u kreiranju svojih ustavno-pravnih poredaka pogotovo u slučajevima koji imaju direktnu vezu sa zaštitom ljudskih prava i sloboda. Kod nas je to kao i u drugim državama Ustavni sud RH. ESLJP je kazao kako njegove presude služe kao kamen temeljac i nit vodilja kojom bi se slučajevi trebali rješavati i uz to moraju obrazložiti, očuvati i razviti pravila koja je ustanovila Europska konvencija. “(Omejec 2010)

Možemo zaključiti da je ESLJP izgradio reputaciju suda na koji se ostale članice mogu ugledati i prema kojemu trebaju rješavati slučajeve u svojoj državi. ESLJP je kako bi rekli „kamen temeljac“ u rješavanju slučajeva u vezi slobode izražavanja kao i slobode u općenitom smislu riječi. Prema tome Ustavni sud RH je na dobrom putu ako će slijediti primjere i praksu ESLJP-a u rješavanju vlastitih slučajeva.

3.4.1. Sloboda izražavanja i njezine granice kroz praksu Ustavnog suda

Prema navodima (Peček 2019) „pravo na slobodu izražavanja odnosi se ne samo na informacije ili ideje koje su blagonaklono prihvaćene ili se ne smatraju uvredljivima ili ne izazivaju nikakvu reakciju, nego i na one koje vrijeđaju, šokiraju ili uznemiruju. To zahtijevaju pluralizam, tolerancija i slobodoumlje bez kojih nema demokratskog društva. Kako ostvarivanje tih sloboda obuhvaća dužnosti i odgovornosti, ono može biti podvrgnuto formalnostima, uvjetima, ograničenjima ili kaznama propisanim zakonom, koji su u demokratskom društvu nužni. Ta ograničenja moraju biti strogo tumačena, a potreba za njima mora biti uvjerljivo utvrđena. Test nužnosti u demokratskom društvu zahtijeva da sud pred kojim se nađe zahtjev za ograničenje nečije slobode izražavanja utvrdi je li ograničenje slobode izražavanja prijeko društveno potrebno i je li ono razmjerno legitimnom cilju.“

Kad se radi o slobodi izražavanja u Republici Hrvatskoj i njezinim granicama kao prava svake fizičke i pravne osobe u državi, naravno dolazi se i do kršenja tog prava. Stoga nije rijedak slučaj da se takve situacije nađu pred sudovima. Od Općinskih sudova, do Županijskih, Vrhovnih, pa sve do Ustavnog suda Republike Hrvatske koji ima kako bismo rekli zadnju riječ što se tiče naše zemlje. Slučajevi variraju jedni od drugih i svaki je poseban na svoj način. Nerijetko se slučajevi nađu pred Ustavnih sudom Republike Hrvatske iz razloga što okrivljenici u postupku prijašnjih sudova misle i zahtijevaju da presuda protiv njih nije bila pravovaljana i legitimna. U tom slučaju se slučaj nalazi pred Ustavnih sudom koji mora zatim preispitati odluke prijašnjih sudova, njihove okolnosti, razloge i ostale faktore koji su imali ulogu u tom specifičnom slučaju. Takvih slučajeva iz dana u dan ima sve više i svak misli da je jedno od njegovih prava povrijeđeno, stoga je jedino rješenje to da se obrate nadležnim organima kako bi istjerali pravdu na vidjelo. No u tim slučajevima je samo jedna strana pobjednik, pa valja istaknuti da se dva puta provjeri i ispita situacija i da procjena da li je neko u pravu ili da li ima dobre razloga prije nego što posegne i započne parnični postupak pred određenim sudom. No što se tiče Ustavnog suda, naravno da i on može ponekad donijeti nepravovaljanu i nelegitimnu odluku, stoga uvijek postoji slamka spasa, a to je Europski sud za ljudska prava sa sjedištem u Strasbourgu koji je kako smo već i navodili kamen temeljac što se tiče zaštite ljudskih prava, između ostalog i prava na slobodu izražavanja. Postoje tisuće i tisuće slučajeva koji su se našli tamo nakon što su ustavni sudovi država članica donijeli krive odluke po pitanjima prava na slobodu izražavanja i ostalima za koje su zaduženi. I mislim da smo se svi jednom u životu sreli ili makar čuli za situaciju u kojoj je osoba izjavila „vidimo se na sudu za ljudska prava u Strasbourgu“, a ta fraza se baš odnosi na taj sud o kojem govorimo i to je ono zadnje rješenje i nada kada mislimo da su naše zakonodavne i sudske vlasti

zakazale u svojem djelovanju po pitanju nekih problema i situacija u kojima se nalazimo mi ili neko drugi. No stavimo to sad po stranu, ovdje se želimo dotaknuti naših sudova, konkretnije Ustavnog suda Republike Hrvatske i njegovih odluka temeljenih na nekoliko primjera u kojima su žalbe upućene njemu usvojene ili odbijene zavisi od njegove procjene na temelju odluka prijašnjih sudova, stajališta slučaja, dokaza i svjedočenja. Što se tiče tih odluka, na nama je da procijenimo i prokomentiramo tj. da damo mišljenje da li se slažemo s tim odlukama ili ipak mislimo da nisu se pokazali vjerodostojnima i legitimnima i trebaju li se ti slučajevi možda pojaviti i na Europskom sudu za ljudska prava za koji smo već naveli da ima nadmoć na svim ostalim sudovima i da je njegova kako bismo rekli „zadnja“. No kako Ustavni sudovi svih zemalja članica surađuju sa Europskim sudom za ljudska prava i kontinuirano se ugledaju tj, uče na njihovim odlukama i njihovoj praksi, zaista ne bi trebalo biti nužno se njima obraćati, što znači da bi većinu ako ne i sve odluke svaki Ustavni sud trebao donijeti pravovaljano i legitimno bez uplitanja Europskog suda za ljudska prava.

Kao i kod svakog slučaja na sudu na temelju prava na slobodu izražavanja pristuna je optužba klevete. Poslije u nekim drugim poglavljima će biti navedeno točno značenje toga pojma koji je dakako učestao u našem sudovanju. Klevete ima više oblika stoga je ona pristuna svugdje pa iz tog razloga ljudi često završe na sudu nebi li dokazali da ih je druga strana oklevetala i naštetila njihov ugled, dostojanstvo i čast i samim time natjerala drugu stranu da im plati u obliku novca i isprike za prouzročene duševne boli, srozanje ugleda i tome slične stvari. Kako ćemo vidjeti na nekim primjerima u većini slučajeva sudovi kao što su Općinski sud, Županijski sud i ostali presuđuju u korist tužitelja na temelju povrede ugleda i časti tj. klevete kojom su oklevetani i tako im je nanesena šteta. Mogli bismo reći da je to i sramota zato što se ne sagledava druga strana priče, a to je ta da se ne postavlja pitanje da li je optuženiku uskraćeno jedno od njegovih temeljnih prava, a to je prava na slobodu govora i slobodu izražavanja bilo to usmenim ili pismenim putem. To i je najčešća greška navedenih sudova, stoga se većina optuženih i obraća Ustavnom sudu za pomoć kako bi oni pokušali utvrditi da li su ta njihova prava povrijeđena ili možda ipak nisu jer je opće poznato da pravo na slobodu izražavanja nije apsolutno prava i ne može se oslanjati na njega u bilo kojoj situaciji i prigodi. Unatoč tome još je poznatije da sloboda izražavanja u nekim situacijama ima prednost pred zaštitom privatnosti i ugleda neke osobe, što zbog toga jer neke osobe uživaju manju zaštitu jer su poznata lica javnosti ili ako su pak javni dužnosnici, što zbog toga jer je to od javnog interesa za društvo.

3.4.2. Analiza nekih odluka Ustavnog suda Republike Hrvatske

Tu ćemo se dotaknuti prvog primjera od njih nekoliko koje ćemo spomenuti u cilju iznošenja bitnih stavki i presuda koje je donio Ustavni sud i naravno vlastitog mišljenja i stajališta što se tiče konkretnog slučaja.

3.4.2.1. Odluka Ustavnog suda broj U-III-2806/2019

U Odluci broj **U-III-2806/2019** od 6. svibnja 2020., Ustavni sud Republike Hrvatske govori o slučaju u kojem se radi o tužbi za klevetu koja je podnesena iz razloga što je podnositelj smatrao da je oklevetan pred širem licem javnosti jer se navodno klevetanje dogodilo za vrijeme radijskog prijenosa uživo. Podnositelj tužbe je ujedno i dobio navedenu tužbu pred nadležnim sudom, bez da se je išta pitalo optuženu stranku. Kao i kod svakog slučaja koji rješava Ustavni sud, moraju se sagledati načelna stajališta Europskog suda za ljudska prava prihvaćena u praksi našeg Ustavnog suda te provesti test nužnosti da se vidi je li je ograničenje slobode izražavanja prijeko potrebno i da li je razmjerno legitimnom cilju, te da li su navedeni relevantni razlozi. Tu još postoji i ocjena razmjernosti mješanja kod koje treba razlikovati činjenice od vrijednosnih sudova jer se činjenice mogu lako dokazati dok s druge strane vrijednosni sudovi i njihova istinitost se ne mogu dokazati. Drugi korak Ustavnog suda u svakom slučaju pa i u ovom je primjeniti ta načelna stajališta na konkretan slučaj koji se sagledava i rješava. U ovom slučaju o kojem sada govorimo su to ova pitanja: Je li u konkretnom slučaju došlo do miješanja u jamstvo slobode i mišljenja i izražavanja misli i da li je miješanje bilo opravdano tj da li je bilo legitimno , zakonito i nužno u demokratskome društvu. Kako se naime u ovom slučaju radi o osobama koje su političko aktivne, a već znamo kako oni uživaju manji stupanj zaštite od klevete i narušavanja ugleda Ustavni sud je donio odluku kako je optuženoj strani povrijeđeno jamstvo slobode mišljenja i iznošenja misli.

Sad što se tiče osobnog mišljenja ono je poistovječeno sa Ustavnim sudom iz čistog razloga, a to je taj da kao prvo politički aktivne osobe ne mogu imati takvu zaštitu u cilju zaštite ugleda odnosno klevete, a kao drugo oni su svjesno odabrali taj svoj „životni put“ i morali su očekivati da se neke stvari neće moći sakriti od očiju javnosti, a to je najčešće taj „prljavi veš“ koji ih krasi i opisuje. Stoga dajem za puno pravo eksponiranju nečeg nepoštenog bez obzira da li to narušava nečiji ugled, a pogotovo navedenih osoba, ali samo ako su tvrdnje i optužbe istinite i ako se mogu dokazati i potvrditi, u protivnom nisam za lažne optužbe.

Da ima i nekih bizarnih slučajeva nije ništa čudno. Naime danas smo u 21. stoljeću stoga pojava i korištenje društvenih mreža nije nimalno čudno, one su mjesto isto tako razmjenjivanja mišljenja,

stavova, žalbi i ostalih oblika komunikacije s ciljom neke rasprave. Tako u ovom slučaju se pred Ustavnim sudom našao jedan pomalo neobičan slučaj.

3.4.2.2. Odluka Ustavnog suda broj U-III-4441/2017

U Odluci broj **U-III-4441/2017** od 10. ožujka 2020., Ustavni sud Republike Hrvatske govori o slučaju u kojem je jedna zaposlenica dućana dobila izvanredni otkaz zbog objavljivanja statusa na društvenoj mreži Facebook, izražavajući svoj stav i neslaganje s radom na vjerski praznik Uskrs. Po zaključku Ustavnog suda, niži sudovi su opet donijeli krivu odluku i odbili žalbu optužene da su joj uskraćena prava na slobodu izražavanja i mišljenja. Ustavni sud opet kao i u svakom svojem postupku i procesu se koristi nekim načelnim stajalištima Eurospkog suda za ljudska prava i testom nužnosti, kao i isto tako ocjenom razmjernosti miješanja. Kod ovog slučaja valja istaknuti da su se postavila ova pitanja: Kakva je bila priroda spornih izjava, vjerodostojnost izjava, mogu li se navedene izjave smatrati štetnima po ugled tuženika, kakav je javni interes od toga i je li sankcija u smislu otkaza bila primjerena. Nakon odgovora na sva ta pitanja Ustavni sud je utvrdio povredu prava na mišljenje i na izražavanje tužene osobe.

Što se tiče osobnog mišljenja, ono se i u ovom pomalo neobičnom slučaju poistovjećuje sa Ustavnim sudom iz razloga tog što su društvene mreže isto kao i ostali servisi kao radio, televizija, novine, jedno mjesto na kojem svako ima pravo izraziti svoje mišljenje. Naravno izražavanje mišljenja mora definitivno biti u skladu sa zakonom i u granicama, što je u ovom slučaju i bilo jer nije bilo direktno spominjanje firme u kojoj je tužena radila, nego se radi o općoj debati u kojoj se raspravlja i komentira rad blagdanima u nekim dućanima i trgovačkim centrima, što isto tako smatram da bi se trebalo ukinuti, i neki se već vode tom politikom, ali to sada nije primarna tema kojom se bavimo.

Kod ovog narednog slučaja, vjerujem da smo svi upoznati i da smo vidjeli i u serijama i u filmovima kod sudskih procesa i parnica, kako je sudac kaznio novčano određenu osobu zbog nepoštivanja suda, vrijeđanja suca ili tome slično.

3.4.2.3. Odluka Ustavnog suda broj U-III-3675/2018

U Odluci broj **U-III-3675/2018** od 15. siječnja 2020., Ustavni sud Republike Hrvatske govori o slučaju u kojem je optuženi vrijeđao članove suda k tome nezakonito snimao raspravu i stavio je na Internetski portal i mislio kako to nije velika stvar i da je to dio njegovog prava na slobodu izražavanja pa se obratio Ustavnom sudu nebi li dokazao postojanje slobode izražavanja, a ne kako je to prijašnji sud zaključio vrijeđanje i nepoštivanje suda i osoba. No nakon provedene analize

situacije Ustavni sud je samo potvrdio odluku prijašnjeg suda i žalba je odbijena iz razloga jer sudovi trebaju uživati povjerenje javnosti kako bi bili uspješni u obavljanju svojih dužnosti.

Osobno mislim da je i u ovom slučaju Ustavni sud ovo odradio na nivou jer kad se nebi pridržavali zakona koji su nam propisani vladalo bi bezzakonje i anarhija. Sudovi nisu imuni na kritike i mišljenja, ali samo do nekih određenih granica jer u slučajevima kao što se ovaj gdje su teško napadnuti i kad su optužbe neutemeljene nema opće diskusije da je to kažnjivo zakonom koji je propisan za takva djela. Stoga moramo znati koje su granice naše slobode izražavanja jer ponavljam sloboda izražavanja nije apsolutno pravo i ne može biti isprika za vrijeđanje, narušavanje ugleda i klevetu.

3.4.2.4. Odluka Ustavnog suda broj U-III-872/2016

U Odluci broj **U-III-872/2016** od 22. ožujka 2017., Ustavni sud Republike Hrvatske govori o slučaju koji se povezuje s pripadnicima istospolne zajednice koji su tužili jednog poznatog poduzetnika zbog javnog kako su to oni nazvali diskriminiranja jer je tuženi izjavio da osobe istog spola nebi smjele se baviti nogometom nego baletom. Odlukom nižih sudova je utvrđeno da nema temelja za takvu tužbu te je tužba odbijena i zatim je sve završilo na Ustavnom sudu koji je također procjenio kako su niži sudovi ispravno postupili iz razloga što je izjava bila hipotetska i što tuženi nema moć odlučivanja ko će se baviti nekim sportom, a koji ne.

Moje skromno mišljenje se ovaj puta ne slaže sa odlukom Ustavnog suda iz razloga što je ovo 21. stoljeće u kojem svaki čovjek ima pravo izbora i svako svoje ostalo pravo koje mu je zajamčeno rođenjem bez obzira na njegovu spolnu orijentaciju i može se baviti sportom koji želi. Po tome ova izjava je dakle bila diskriminirajuća i na neki način kleveta na račun osoba koje su iste spolne orijentacije, a mogli bi reći i ponižavajuća s obzirom da u svakom drugom sportu, a tako i u nogometu na globalnoj razini postoje sportaši iste spolne organizacije. To je obeshrabrujuće za takve osobe i mogle bi se osjećati izolirano od ostatka svijeta, i neće iskoristiti svoj potencijal i talent koji posjeduju zbog takvih i sličnih izjava. Daleko od toga da je to na neki način sloboda izražavanja, ali ona ne bi trebala biti u tolkoj mjeri javna, nego kao i sve ostalo nekad bi trebali zadržati sami za sebe zbog općeg mira zajednice u kojoj se nalazimo.

Osobni zaključak na temelju navedenih primjera govori kako ponekad Općinski i neki drugi sudovi možda nisu u pravu i kako se svakako treba obratiti našem Ustavnom sudu ukoliko mislimo da su naša prava povrijeđena u bilo kojem smislu. Dakako ima i slučajeva u kojima i naš Ustavni sud griješi pa zbog toga postoji Europski sud za ljudska prava kojem se isto možemo obratiti za pomoć. Prema ovim primjerima smo vidjeli kako uvijek ima dvije strane priče i kako većinom se stavlja kleveta i zaštita privatnosti ispred slobode izražavanja i mišljenja što je pogrešno jer bi

trebalo biti obratno. Uvidjeli smo kako političari i osobe od javnog interesa trebaju biti više otvorenije za kritike i podložnije za opću raspravu jer su sami taj put odabrali. Pridržavanjem novinarske etike, a i općih zakona koji vrijede za sve osobe, nema straha od tužbi jer činjenice i dokazi govore sami za sebe i uvijek će kako bi rekli dobro pobijediti zlo.

3.5. Sloboda medija

„Sloboda medija ujedno i najvažnija sastavnica slobode izražavanja u najširem smislu, jer se u suvremenom društvu golema većina informacija i ideja širi i prima upravo posredstvom javnih glasila. Obavljajući svoju vitalnu funkciju, mediji masovne komunikacije mogu, dakako, na različite načine povrijediti i privatnost građana – ponajprije, objavljivanjem činjenica i mišljenja koje se tiču njihovog osobnog i obiteljskog života pa je neophodno pravno utvrditi granice njihove slobode u odnosu na zajamčeno pravo građana na poštivanje njihove privatnosti. U većini demokratskih država odlučujući kriterij sudske prakse kad je riječ o povredi privatnosti od strane medija – opravdani, odnosno legitimni javni interes. U nekom konkretnom slučaju, u kojem postoji neki interes javnosti da bude obavještena s nekom tvrdnjom i činjenicom bilo to osobnog ili obiteljskog života, sloboda izražavanja se smatra važnija od prava na poštivanje privatnosti, stoga se povreda privatnosti većinom smatra dopuštenom.“ (Alaburić 2002)

Sloboda medija je itekako povezana sa slobodom izražavanja i definirana je u svim zakonima u svakoj državi, ali i sami smo barem jednom bili svjedoci lažnih vijesti koje su mediji plasirali i time oštetili nečiji ugled i reputaciju, a da ne spominjemo promoviranje nezakonitih radnji putem medija kojima se teško može stati na kraj. Znamo da su to iznimke, ali tu se onda pojavljuje jedna doza nesigurnosti prema medijima pogotovo onima koji se koriste Internetom kao svojim glavnim servisom. Cijena koju mediji plaćaju zbog takvih stvari je visoka, ali takva zlouporaba medija bi se mogla i na druge načine kažnjavati, a da pritom ne nastradaju oni pošteni i profesionalni.

4. Kleveta

Prema Enciklopediji RH(n.d.) „kleveta je kazneno djelo protiv časti i ugleda koje se sastoji u iznošenju ili prenošenju nečega neistinitog o drugome što može naškoditi njegovoj časti ili ugledu. Kleveta se može odnositi na fizičku i pravnu osobu. Kleveta postoji tek onda kada je klevetnički sadržaj doznala treća osoba. Teži oblik kaznenoga djela klevete je javna kleveta, učinjena preko tiska, radija, televizije, pred više osoba, na javnome skupu ili na drugi način, kojim je postala pristupačna većemu broju ljudi. Kazneni postupak pokreće se privatnom tužbom.“

„Zakon o kleveti potječe iz Rimskog carstva. Uvreda ili libellis famosus je ponekad kažnjavana smrću. Premda kazne i troškovi koji su danas vezani uz klevetu nisu tako ozbiljni, svejedno imaju ‘obeshrabrujući učinak’, sa zatvorskim kaznama ili velikim novčanim odštetama su još uvijek profesionalni rizik za novinare u mnogim zemljama. U većini država kleveta još uvijek potpada pod kazneni zakon, premda u mnogim slučajevima krivična kleveta više nije u upotrebi. Kleveta kao prijestup koji se goni građanskim parnicama i dalje je jako raširena.“ (Carver 2015)

Svi smo se barem jednom u životu sreli s klevetom, bila to ona namjerna ili ne. Kleveta za rezultat može imati ozbiljne posljedice, zavisi do toga o čemu se radi. Zbog toga se radi klevete može podići i privatna tužba kojom možemo pokušati obraniti svoj ugled i reputaciju. Ukoliko nismo zadovoljni odlukom našeg suda, uvijek se možemo obratiti Europskom sudu za ljudska prava i tamo potražiti konačno rješenje i pomoć. Što se tiče klevete u političkom smislu ona je širi pojam jer su političari i javne osobe predstavnici određene skupine ljudi i prema tome su skloni prozivkama bilo to istinitim ili ne i s njima se moraju nositi.

Što se tiče primjera, evo jedan iz Europe. Prema navodima HUDOC-a(2017) jedna novinarka iz BiH je pokrenula parnični postupak zbog klevete tvrdeći da su je članovi jedne islamske zajednice u jednom pismu oklevetali, što je narušilo njen ugled i diskreditiralo je kao osobu i profesionalnog novinara. Na suđenju je Sud odredio kako nema elemenata za kazneno djelo klevete. Novinarka je i dalje tvrdila da je oklevetana što je rezultiralo odlaskom na ESLJP. Međutim, ESLJP je utvrdio da je prvostupanjski sud proveo fer i korektno suđenje u kojem je prva presuda bila pravovaljana te da nema elemenata klevete u tom slučaju. Što se Hrvatske tiče i njezinog primjera, bit će prikazan u sljedećem odlomku.

4.1. Sudska praksa u RH-kleveta

Što se tiče sudske prakse u RH po pitanju klevete, većinom su to tužbe koje ljudi podnose protiv novina radi povrede njihove časti i ugleda što možemo potkrijepiti slučajem Medikol koji prenosi Slobodna Dalmacija (2019) u kojem se navodi kako je novinarka Jutarnjeg lista osramotila vlasnike Medikola koji je inače privatna poliklinika iz Čakovca zbog jednog članka u novinama. Sudac Općinskog suda u Zagrebu uhvatio se za tri riječi iz tuženog teksta, protumačio ih izvan konteksta toga teksta i niza ostalih tekstova koje je o Medikolu objavila, te je ustvrdio da je s te tri riječi naškodila časti i ugledu vlasnika Medikola. Optužena novinarka je proglašena krivom i morala je platiti dosta visoku novčanu kaznu.

Iz ovog slučaja možemo zaključiti kako je narušena sloboda izražavanja novinarkе i kako je neosnovanu optužena za klevetu, te kasnije osuđena za istu. Ovo je jedan od loših primjera postupanja sudstva i u takvim slučajevima se gubi vjera u pošteno suđenje i pravnu jednakost pred sudom. No znamo iz prakse da život ponekad nije fer, stoga moramo podići glavu i nastaviti se boriti za naša prava koja su nam stavljena na raspolaganje i nadati se da će biti što manje ovakvih netransparentnih slučajeva u našoj sudskoj praksi.

4.2. Istinita izjava

„Može li istinita izjava biti uvredljiva? Ovako postavljeno, odgovor je jasan. Naravno, kada govorimo o zaštiti ugleda, mislimo samo na zasluženi ugled. Iz toga, dakle, proizlazi zaključak da, ako je izjava uistinu istinita, ne može biti uvredljiva. „(Carver 2015)

Npr. svećenik je za kojeg se smatra da je sluga Bogu i veliki pomagatelj je umješšan u skandal s pedofilijom. Svećeniku ne bi trebalo biti omogućeno da uspješno tuži za klevetu. Istina da će razotkrivanje tog skandala naštetiti njegovom ugledu i profesiji, ali on to nije zaslužio. Apropos toga, dokazivanje istinitosti bi bila obrana u slučaju tužbe za klevetu.

„Zadnjih pedeset godina razvija se trend u kojem razumno objavljivanje nije kažnjavano, čak i kada nije potpuno točno. Izraz ‘razumno objavljivanje’ podrazumijeva da je autor poduzeo razumne korake u osiguranju ispravnosti sadržaja objave – i da je objava od javnog interesa. ESLJP se često poziva na javni interes kao čimbenik protiv ograničenja slobode izražavanja, kad god se razmatra je li takvo ograničenje ‘nužno u demokratskom društvu.’ Naglašava važnost uloge medija kao ‘psa čuvara demokracije.’ Argument je da bi sloboda medija bila ugrožena – i uloga psa čuvara

demokracije narušena – ako se od novinara i urednika stalno zahtijeva provjera svake tiskane izjave na visokoj razini pravnog dokaza. Novinarske iskrene pogreške ne smiju se kažnjavati na načine koji bi ograničili slobodu tiska.“(Carver 2015)

Moje mišljenje je da novinari u većini slučajeva ne mogu biti sigurni i sa sigurnošću tvrditi istinitost neke informacije. Previše je prepreka koje su pred novinarima da bi mogli dati sve točne informacije o nekom slučaju. Oni su tu da upozore javnost i predstavnike zakona na neke nepravilnosti kako bi ih oni mogli istražiti dublje pošto imaju veću razinu i veću moć i mogućnost istraživanja pojedinog slučaja. Da nema novinara vjerojatno bi većina nelegalnih stvari bila zataškana jer je korupcija svuda oko nas.

4.3. Izražavanje mišljenja

ESLJP je zauzeo čvrst stav o tome, a to je da nitko ne smije biti sputan u izražavanju mišljenja. Mišljenje je bilo to novinarsko ili privatno, ono je temeljeno na njihovom razumijevanju činjenica. To je nešto drugo od samih činjenica. Isto tako prema navodu IUS-INFO-a(2013) iz slučaja u kojem je pilot iznio neke činjenice o svojoj tvrtci u javnosti te zbog toga mu je otkazan ugovor o radu je završio na sudu. Na sudu su procijenili kako je pilot neutemeljeno dobio otkaz te kako ga njegova tvrtka treba vratiti na njegovu poziciju i isplatiti mu zaostale plaće.

Na ovom slučaju se jasno vidi da je poslodavac pogriješio prilikom otpuštanja svog radnika, te da nije imao pravo na to. Nakon sudskog procesa pilot je uredno vraćen na posao i isplaćene su mu zaostale plaće i to nam je dokaz da je izražavanje mišljenja i činjenica dopušteno u pravnom smislu.

Što se tiče primjera iz Europe prema navodima IUS-INFO-a(2013) ljevičarski aktivist Herve Eon 2008. je osuđen na novčanu kaznu od 30 eura zato što je iskočio pred automobil u kojem je bio predsjednik Sarkozy, držeći u ruci transparent "Gubi se, stoko".ESLJP ocijenio je tu kaznu pretjeranom, ustvrdivši da je njome prekršena sloboda izražavanja jer je bila riječ o satiričnoj primjedbi.Izraz na transparentu bio je identičan onome koji je sam Sarkozy prije toga uputio jednom građaninu koji je odbio rukovati se s njime tijekom godišnjeg poljoprivrednog sajma u Francuskoj.

4.4. Kritika javnih dužnosnika

„Zakon o kleveti je kroz povijest omogućavao veliku zaštitu javnim dužnosnicima. Djelomično su to uspjeli izvesti koristeći pojam ‘uvrede’. Kritičko izvještavanje o političarima ili javnim službenicima smatra se ‘uvredom’ same njihove funkcije. U mnogim zemljama postoji i danas ovakva dodatna zaštita javnih službenika. Još nešto ide u prilog javnim osobama. Oni imaju pristup državnim fondovima – odnosno, novcu poreznih obveznika – za financiranje tužbe za klevetu. Zato i kazne za klevetu protiv javnih dužnosnika mogu biti puno oštrije. Međunarodna sudska praksa se ipak kreće u suprotnom smjeru. Više od četvrt stoljeća ESLJP inzistira na tome da postoji mnoštvo razloga zbog kojih bi javni dužnosnici trebali uživati manju zaštitu nego drugi.“(Carver 2015)

Prema HUDOC-ovom(2013.) navodu stoji kako je u jednom slučaju hrvatski političar tužio urednika jednih novina kako je sa svojim člancima izravno naštetio ugledu i reputaciji samog političara. Stvar je dobila svoj epilog tako što je sud nakon proučavanja dokaza i iskaza zaista utvrdio da je urednik jednih novina svojim člancima naštetio ugledu političara unatoč tome što su političari izloženi javnim kritikama više nego obične fizičke osobe, proglašen je krivim i morao je platiti novčanu kaznu.

Što se tiče ovog slučaja, mišljenje se razlikuje od presude zbog toga jer što se tiče uloge političara kao u ovom slučaju, političar bi trebao uživati manju zaštitu od javnih kritika pa čak i kleveta jer naposljetku njegova uloga je ta da predstavlja svoju stranku i svoje postupke pred licem javnosti bez prevelike zaštite suda i da time pokaže da je spreman se sam obraniti ili pak priznati svoje greške i prijestupe.

Kako kaže primjer iz Europe, prema navodima HUDOC-a(2002) P. Lingens, austrijski državljanin, po zanimanju novinar, je napisao u časopisu Profil dva članka u kojima je kritizirao Bruna Krajskog, koji u to vrijeme bio savezni kancelar, zbog njegovog stava prema vođi jedne političke stranke koji je tokom Drugog svjetskog rata bio član SS brigade. Nakon ovoga, Krajski je pokrenuo postupak po privatnoj tužbi za klevetu u sredstvima javnog informiranja. Bečki okružni sud je usvojio tužbeni zahtjev i kaznio Lingensa sa 20.000 austrijskih šilinga. Slučaj je došao na ESLJP koji je utvrdio povredu prava na izražavanje i poništio presudu.

4.5. Privatnost javnih osoba

„Privatnost javnih osoba se ponekad koristi za ograničavanje medijskog izvještavanja. To je, naravno, prilično drukčije od ugleda, ali se često isprepliće u praksi. Privatnost je jasno zaštićena Člankom 8. Europske konvencije za ljudska prava i spada pod prava i ugled drugih. Kao što smo vidjeli, ESLJP je dosad uvijek isticao da javne osobe moraju biti podložne širem rasponu kritike od ostalih ljudi. I postavlja se pitanje, što nekoga čini javnom ličnošću? Taj bi pojam svakako uključivao političare. No, spadaju li u tu grupu i članovi obitelji političara?“ (Carver 2015)

Tu dolazimo do primjera Jutarnjeg lista(2019.) koji navodi kako je Općinski sud u Koprivnici dosudio u korist supruge jednog od političara protiv lokalnih novina zbog 5 riječi u naslovu koje su sažetak izjave njezinog muža o njezinom zaposlenju u knjižnici u mjestu iz kojeg političar i supruga dolaze. Naime gospođa je uvjerala sud kako lokalne novine žele duševno povrijediti i omalovažiti iako su znali da je osoba koja nikad do sad nije stupala u javnost.

Što se tiče osvrta na ovaj slučaj, po mom mišljenju ovdje se radi o čistom manipuliranju i ako se smijem izraziti „namještajki“ jer se naknadno saznalo da je političar tj, muž o kojem je riječ u ovom slučaju izabrao sutkinju koja je sudila u ovom slučaju jer je i sam član Državnog sudbenog vijeća koje je i izabralo predsjednicu Općinskog suda u Koprivnici. Ovdje nailazimo opet na rupu u sistemu i nažalost ovakve stvari se događaju i još će se događati ako nešto ne poduzmemo po tom pitanju.

Evo i jednog primjera iz Europe koji prema navodu HUDOC-a(2012) kaže kako je ESLJP razmatrao slučaj jednih austrijskih novina koje su bile kažnjene zbog kršenja privatnosti političara. Novine su objavile njegovu sliku uz članak u kojem navode ilegalnu prirodu dijela njegovih primanja. Nacionalni sudovi su smatrali da je došlo do kršenja prava na privatnost i presudile u korist političara. Nakon završetka istrage ESLJP je utvrdio da ipak nije bilo dovoljno dokaza i materijala koji bi kompromitirali privatnost javne osobe u ovom slučaju političara i presuda je poništena.

4.6. Vrijedanje institucija

„Načelo da politički govor treba biti zaštićen je opće prihvaćeno na europskom nivou i u mnogim domaćim pravosuđima. Stoga je čudno da ono opstaje istodobno s tezom da je moguć progon zbog uvrede ili klevetanja funkcija, državnih institucija pa čak i simbola.“ (Carver 2015)

Kod primjera vrijeđanja institucija mislim da smo se svi sreli jednom u životu. Institucije se smatraju sve ustanove koje obavljaju neku državnu dužnost ili su pod okriljem države. Stoga smo barem jednom na portalima ili u novinama čitali kako su ljudi dobili kazne zbog vrijeđanja institucija, u najčešćem slučaju policije. Svako vrijeđanje institucije ne prolazi ne zapaženo ili ne primjećeno i uvijek se adekvatno kažnjava.

Što se tiče primjera iz Europe tu se opet vraćamo na slučaj iz Francuske. Prema zaključku i navodu IUS-INFO-a(2013) koji kaže da je ESLJP odlučio u korist Eona. Dolazimo do zaključka kako ponavljanje riječi i misli koje je prethodno neka osoba koristila u ovom slučaju predsjednik ne može imati utjecaj na njegovu čast ili privatni život, te se ovdje radi o bezrazložnom napadu. Namjera tužioca je bila da pokuša prikazati javnu političku kritiku kao napad na šefa države.

4.7. Obrana u slučajevima tužbe za klevetu

„Prema autoru ovo su neki od primjera obrane u slučajevima tužbe za klevetu:

-Istina: ESLJP istinu smatra apsolutnom obranom. Ako je nešto istinito ne može biti uvredljivo.

-Razumno izvještavanje: sudska praksa Europskog suda razvila je tezu po kojoj objava, ako je razumna, može biti opravdana čak i kad nije u cjelosti istinita. Neki elementi definiranja razumnosti su: Novinar se potrudio u dobroj vjeri da dokaže istinitost izjave i vjerovao je u njenu istinitost. Uvredljive tvrdnje sadržane su u službenim izvješćima – novinar nije obvezan provjeravati istinitost svih izjava u izvješću. Tema je od javne važnosti i interesa.

-Mišljenje: Izjava zbog koje je podnesena tužba nije prenošenje činjenice, nego izražavanje mišljenja. Od novinara se može očekivati određena činjenična osnova, ali nije je potrebno dokazivati.

-Satira: Tvrdnja nije zamišljena da bude ozbiljna i nitko razuman je tako neće shvatiti.

-Potpuni imunitet: Ako je uvredljiva izjava prenesena u izvještaju iz parlamenta ili sudskog postupka, podliježe apsolutnom imunitetu od progona. U tom slučaju ni izvorni autor tvrdnje, niti mediji koji je prenose ne mogu biti tuženi za klevetu. Ovo pravilo se odnosi i na druga legislativna tijela i para-pravosudne institucije (primjerice, istrage o ljudskim pravima).

-Kvalificirani imunitet: ESLJP djelomično štiti medije i kada prenose druge vrste izjava, čak i kad ne uživaju povlastice kakve pripadaju parlamentu ili sudovima. To je primjenjivo na, primjerice, javne skupove, dokumente i druge javne izvore.

-Izjave drugih: Novinari nisu odgovorni za izjave drugih, osim ako ih podržavaju. Kao primjer je naveden slučaj radijskog intervjua uživo.“(Carver 2015)

Što se tiče ovih argumenata za obranu u slučaju tužbe za klevetu, mislim da ako ih se držimo i ako „igramo“ prema pravilima, da ne moramo biti u strahu od tužbe za klevetu. Svaki od ovih argumenata je jasno definiran i moramo ih se držati kako ne bi prešli granicu dozvoljenog i doveli se u nezavidan položaj u kojem bi mogli biti kažnjeni. Ti isti argumenti su i na neki način zaštita novinarima i sloboda koja im omogućava svoje izražavanje i informiranje javnosti o raznim dobrim i lošim stvarima koje nas okružuju.

5. Novinarstvo i kaznena djela protiv časti i ugleda u RH

„Kako smo već naglasili, sloboda izražavanja mišljenja na indeksu ljudskih prava i sloboda uživa najviši stupanj ustavno-zakonodavne i sudske zaštite. U tom kontekstu presudna je uloga novinara i tzv. sredstava masovnih komunikacija. Oni su organi javnosti, a njihova je funkcija u demokratskome društvu dvojaka: informativna i kontrolna. S jedne strane oni omogućuju javnu raspravu o općem dobru, posredujući raznovrsne informacije, ideje, mišljenja, svjetonazorske i političke opcije itd., dok s druge strane u ulozi „psa čuvara“ oblikuju javnost i potiču kritičko razmišljanje, ukazujući na nelegalne i nezakonite postupke Vlade i zakonskih organa i ukazujući na mito, korupciju i kršenja osnovnih prava ljudi. Kako smo imali prilike vidjeti, u svim demokratskim zemljama, a shodno tome i kod nas ipak postoji neko ograničenje slobode izražavanja, ali bez da utječe na život pojedinca, znači bez mješanja u njegov život zbog otkrivanja pojedinosti i detalja iz njegovog osobnog života. Tako se sloboda izražavanja i zaštita časti nalazi i uređena je kako u Ustavu i Kaznenom zakonu, tako i u Zakonu o medijima.“ (Alaburić 1996)

Problem novinarstva i kaznenih djela protiv časti i ugleda koji se vode protiv njih u RH je taj da su novinari najosjetljiviji i najizloženiiji tome. Moraju imati uvijek točnu, provjerenu i čvrstu informaciju što je jednostavno u njihovom poslu nemoguće, jer da bi to imali bili bi bolji i moćniji od policije i drugih. Novinarstvo se bazira na špekulacijama i pretpostavkama koje ponekad i nisu točne, ali su nit vodilja ka pravim informacijama stoga ih se ne treba toliko ograničavati što se tiče njihovih objava i javnih istupa. Kontra tome, političari i javne osobe bi trebale bit manje zaštićenije nego što su sada jer njih se dosta štiti i stoga je nemoguće doći do nekih informacija i saznanja o njima koje bi mogle biti relevantne za javnost, a isto tako i sigurnost građana. Više puta smo bili svjedoci kako zbog upornosti i posvećenosti novinara dolazimo do nekih zapanjujućih otkrića, koja bi vjerojatno bila zataškana u većini slučajeva jer znamo da korupcije ima u svakoj državi, a oni su baš ti koji se bore protiv te iste korupcije i nepravde.

5.1. Kažnjavanje novinara za iznošenje činjenica

„Novinar kao i svaka druga fizička i pravna osoba može biti optužen zbog kaznenog djela klevete, ako su u pitanju činjenične tvrdnje iz čl.200.st.2. KZ-a, odnosno za kazneno djelo iznošenja osobnih ili obiteljskih prilika iz čl.201.st.2 KZ-a. Ako je riječ o kaznenom djelu klevete, novinar i svaka druga pravna i fizička osoba nemaju pravu za iznošenje laži i neistinitosti, jer će za to kazneno odgovarati. Novinar se može osloboditi te tužbe kao i svako drugi ako dokaže istinitost tvrdnje za koju ga se tereti. Međutim i u tom slučaju može odgovarati ako je istinita

tvrdnja iznijeta na uvredljiv način. To proizlazi iz oblika iznošenja ako je uz istinu upotrebljena psovka.“ (Novoselec 1992)

Iz ovoga možemo zaključiti da novinar jednako može odgovarati pred zakonom isto kao i svi drugi, ako se neće pridržavati svojeg kodeksa časti i ako neće biti profesionalan. Njegove tvrdnje i informacije trebaju detaljno biti provjerene i potkrijepljene dokazima kako nebi došlo do tužbe zbog klevete ili nedopuštenog prikupljanja informacija o temi o kojoj piše. Novinar nikako ne smije koristiti pogrdne riječi i psovke jer to nije bonton kojim bi se novinari trebali služiti bez obzira da li žele slikovitije prikazati neku situaciju.

„Posebno je važno pitanje smije li novinar objavljivati samo sumnje o nekim događajima, odnosno ne predstavlja li već i objavljivanje takvih sumnji kazneno djelo klevete. U načelu ne možemo novinaru uskratiti i pravo na objavljivanje vijesti koje se sastoje u izražavanju sumnji, čak ni uz pretpostavku da se one kasnije pokažu osnovanim. Ako bi se novinama dopuštalo da one objavljuju samo potpuno dokazane tvrdnje, morali bismo ih snabdjeti pravim policijskim aparatom radi vođenja istrage ili im u najvećem broju odreći pravo na informiranje.“ (Novoselec 1992)

Logično je da novinaru trebamo dopustiti da izrazi svoje sumnje u nekoga u nešto kroz svoje pisanje jer jedino tako on može zaintrigirati javnost, a možda i zakonske organe kako bi i oni istražili navedeni slučaj jer opće je poznato da „gdje ima dima, ima i vatre“. Jedino upornošću i dubljim istraživanjem možemo doći do pravih rezultata i informacija koje mogu biti od presudne važnosti u daljnjem postupanju.

5.2. Teško sramoćenje

„Novi Kazneni zakon iz 2011. temeljito je reformirao kaznena djela protiv časti i ugleda. Umjesto dotadašnjih četiriju kaznenih djela protiv časti i ugleda on sadržava tri: uvredu, sramoćenje i klevetu. Ukinuto je iznošenje osobnih ili obiteljskih prilika i predbacivanje kaznenog djela, ali i odredba kojom se utvrđuju razlozi za isključenje protupravnosti kaznenih djela protiv časti i ugleda. Najvažnija novost bilo je sramoćenje, koje je novelom KZ/11 iz 2015. godine preimenovano u teško sramoćenje. Teško sramoćenje čini tko pred drugim za nekoga iznese ili pronese činjeničnu tvrdnju koja može škoditi njegovoj časti ili ugledu. Ta obilježja identična su onima koja su činila klevetu prema, pa se u tom pogledu može koristiti dosadašnja literatura i judikatura. Razlika je u tome što se za postojanje teškog sramoćenja više ne traži da činjenična tvrdnja bude neistinita. Novo kazneno djelo sramoćenja naišlo je na kritiku, posebno iz novinarskih krugova, ali i iz dijela akademske sredine koji se zalagao za status quo. Sudska praksa

našla se pred teškoćama koje su neki suci rješavali tako da su ignorirali zakonski test i presuđivali po svojem pravnom osjećaju.“(Novoselec 2016)

Tako je npr. u presudi Općinskog kaznenog suda u Zagrebu (u međuvremenu ukinutoj), u kojoj je za sramoćenje jedne poliklinike kao pravne osobe osuđena novinarka, a da sud uopće nije ulazio u pitanje je li dokazana istina ili dobra vjera. S ovim primjerom i ostalima koji su se dogodili pojavom teškom sramoćenja bilo je jasno da se nešto mora promijeniti po tom pitanju. Napokon nakon godina borbe novinara protiv toga zakona, novinari su odahnuli jer od 1.1.2020. godine iz Kaznenog zakona je uklonjeno djelo teškom sramoćenja. Unatoč tome novinari i dalje nisu zadovoljni jer i dalje u Kaznenom zakonu ostaju kleveta i uvreda, najučestaliji razlozi tužbi protiv novinara zbog narušavanja časti i ugleda.

6. Primjeri sudskih sporova novina protiv države

6.1. Narodni list d.d. protiv RH

Prema navodima Ureda zastupnika Republike Hrvatske (2018) postupak u ovome predmetu pokrenut je na temelju zahtjeva (br. 2782/12) protiv Republike Hrvatske koji je Narodni List d.d., podnio Europskom sudu za ljudska prava na temelju članka 34. Konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda. Društvo podnositelj zahtjeva tvrdilo je da su domaći sudovi povrijedili njegovu slobodu izražavanja kada su mu odredili naknadu štete zbog klevete jednog suca u svom tjedniku. Ustavni sud Republike Hrvatske odbio je ustavnu tužbu društva podnositelja zahtjeva. Ustavni je sud smatrao da su redovni sudovi ispravno ocijenili taj predmet i proces i da tu obrazložili na legitiman način svoju presudu. Iz tih razloga i okolnosti društvo se javlja Europskom sudu za ljudska prava kako bi istjerali pravdu na vidjelo. Eurospki sud za ljudska prava je zatim ustvrdio nakon analize odluka domaćih sudova i nakon sagledavanja dokaza da je došlo do povrede 10. Konvencije i da tužena država treba isplatiti novčani iznos društvu podnositelju zahtjeva, u roku od tri mjeseca od datuma kada presuda postane konačna.

Na ovom primjeru koji je prikazan jasno možemo vidjeti da su se narušila prava slobode na izražavanje kod novinara. Nažalost u ovom slučaju je tek ESLJP utvrdio povredu tih prava. Državni sudovi nisu vidjeli nikakvu povredu slobode na izražavanje, nego su učinili suprotno, okrivili novinarsko poduzeće za klevetu. Ovaj slučaj može biti primjer i lekcija za neke druge slične slučajeve, i poticaj da uvijek postoji svjetlo na kraju tunela, i da se moramo boriti svim snagama do kraja, i biti ustrajni. Odkako postoji Ustavnog suda sa Europskim sudom za ljudska prava takve stvari se ne bi smjele događati. Takve pogreške samo predstavljaju naše sudovanje u lošem svijetlu i toga se moramo paziti.

6.2. Europapress holding d.o.o. protiv RH

Prema navodima Ureda zastupnika RH(2009) časopis Globus, objavio je članak pod naslovom „Ministar Š. uperio pištolj u novinarku E.V.!“, u kojem je priopćio o navodnom incidentu koje se zbio u zgradi Vlade koji je uključivao tadašnjeg ministra financija i potpredsjednika Vlade i novinarku jednih novina. Tuženik je podnio građansku tužbu radi klevete protiv tih novina, tražeći naknadu u smislu novca. Tvrdio je da su informacije koje su novine objavile u članku naštetile njegovom ugledu kao javne osobe, s obzirom da je članak objavljen u poznatim novinama. Epilog ove parnice je taj da je oštećenik dobio tužbu i odštetu za duševne boli i oštećenje osobnog ugleda zbog toga jer se dokazalo da je optužba novinarke bile neistinite. Te se konačnom odlukom ESLJP-a potvrdilo da su obrazloženja koja su domaći sudovi dali za svoje odluke bila relevantna i dostatna te da naknada štete koju su novine morale platiti nije bila prenapuhana i nedostatna cilju koji se želio postići.

Kod ovog slučaja smo se uvjerali kako ponekad i novinari igraju prljavo, a ne samo političari. Na prvi pogled većina nas bi se zaklela da su optužbe novinarke istinite s obzirom na kakve sve političare možemo naići svakodnevno. Ovim slučajem smo se isto uvjerali u ispravnost pravnog aparata, i kako treba nekad vjerovati i u sistem. To nam je pouka kako je svako nevin dok mu se ne dokaže krivnja, i da ne osuđujemo ljude na prvi pogled. U ovom slučaju se radi o čistoj novinarskoj neetici koja je kukolj u profesionalnom novinarstvu i takve stvari se nebi smjele događati ni pod razno. Takvu vrstu novinara treba disciplinski kazniti, ako ne čak i zabraniti im da se bave tim pozivom jer samo bacaju ljagu na novinare koji igraju po pravilima i kojima je novinarska etika sveto pismo i polazište za svaku riječ koju napišu s ciljem informiranja javosti.

7. Zaključak

Pravo na slobodu izražavanja je bitna karika u realizaciji ljudskih prava i sloboda koje su potrebne za stvaranje ljudskog dostojanstva, jer su važne za izgradnju osobnosti svakog čovjeka kao pripadnika zajednice. Tada je ono ne samo nezaobilazni uvjet već sama bit osobnosti drugih sadržaja ljudskosti i ljudskog dostojanstva svakog čovjeka, bez diskriminacije po bilo kojoj osnovi ili njegovoj osobini. Sloboda izražavanja, a time i sloboda medija, veoma je precizno regulirana u svim ustavima, proklamacijama, deklaracijama i zakonima. Nema nijednoga zakonskog akta u svijetu kojim bi se ograničavala sloboda izražavanja. Čak i u najrigidnijim autoritarnim društvima postoji iznimka kojom se jamči sloboda izražavanja. Ograničenja su puno mudrije i brižljivije skrivena u različitim podzakonskim aktima i uredbama, kojima se anulira ono, što je na velika zvona obznanjeno Ustavom ili sličnim deklaratornim aktom. Najpoznatiji i najkraći tekst kojim se određuje sloboda izražavanja jest Prvi amandman Ustava SAD-a, koji kaže da Kongres neće izglasati nijedan zakon koji će uskratiti slobodu govora ili tiska. Kontinuirane promjene Ustava nam garantiraju da smo svakim danom sve više zaštićeniji i da se možemo osloniti na naša prava kao ljudsko biće. Jedno od najvažnijih ljudskih prava, a to je prava na slobodu govora i slobodu izražavanja moramo njegovati konstantno jer smo svjedoci svakodnevnih kršenja tog prava i u nekim situacijama je to nedopustivo za doba u kojem živimo. Kad dođe do tih kršenja prava uvijek se možemo obratiti Europskom sudu za ljudska prava ukoliko smatramo da državni sud nije donio fer i korektnu odluku. Međutim napredujemo iz dana u dan po tom pitanju i stoga moramo podržati nove zakone kako bi omogućili slobodniji i lagodniji život kakvog svako od nas zaslužuje i da mu ti zakoni i propisi mogu pomoći kad je čovjeku to najpotrebnije.

U Koprivnici, 24.11.2020. Potpis:

IZJAVA O AUTORSTVU

I SUGLASNOST ZA JAVNU OBJAVU

Završni/diplomski rad isključivo je autorsko djelo studenta koji je isti izradio te student odgovara za istinitost, izvornost i ispravnost teksta rada. U radu se ne smiju koristiti dijelovi tuđih radova (knjiga, članaka, doktorskih disertacija, magistarskih radova, izvora s interneta, i drugih izvora) bez navođenja izvora i autora navedenih radova. Svi dijelovi tuđih radova moraju biti pravilno navedeni i citirani. Dijelovi tuđih radova koji nisu pravilno citirani, smatraju se plagijatom, odnosno nezakonitim prisvajanjem tuđeg znanstvenog ili stručnoga rada. Sukladno navedenom studenti su dužni potpisati izjavu o autorstvu rada.

Ja, Kano-Marko Vidačak pod punom moralnom, materijalnom i kaznenom odgovornošću, izjavljujem da sam isključivi autor završnog rada pod naslovom Ustavni sud Republike Hrvatske i sloboda izražavanja te da u navedenom radu nisu na nedozvoljeni način (bez pravilnog citiranja) korišteni dijelovi tuđih radova.

Student:
Kano-Marko Vidačak

Sukladno Zakonu o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju završne/diplomske radove sveučilišta su dužna trajno objaviti na javnoj internetskoj bazi sveučilišne knjižnice u sastavu sveučilišta te kopirati u javnu internetsku bazu završnih/diplomskih radova Nacionalne i sveučilišne knjižnice. Završni radovi istovrsnih umjetničkih studija koji se realiziraju kroz umjetnička ostvarenja objavljuju se na odgovarajući način.

Ja, Kano-Marko Vidačak neopozivo izjavljujem da sam suglasan| s javnom objavom završnog rada pod naslovom Ustavni sud Republike Hrvatske i sloboda izražavanja čiji sam autor.

Student:
Kano-Marko Vidačak

8. Popis literature

Knjige:

1. Alaburić, V., 1996.: Sloboda izražavanja i kaznenopravna zaštita časti i ugleda: teorijski i praktični problemi tranzicije u Hrvatskoj, Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu, Zagreb, str. 116
2. Alaburić, V., 2002.: „Mediji vs. Privatnost“, Hrvatska pravna revija, Zagreb, str. 8
3. Arlović, M., 2016.: Pravo na slobodu izražavanja misli Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu, str. 81
4. Bačić A., 2006.: Ustavno pravo Republike Hrvatske, Praktikum, Split, str. 48
5. Batistić Kos, V., 2012.: „Pozitivne obveze prema Europskoj konvenciji za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda“, Zagreb, Informator, str. 232
6. Crnić, J., 2001.: Ustavni sud RH: ..., Polit. misao, Vol XXXVIII, str. 74
7. Carver, R., 2015.: Training manual on international and comparative media and freedom of expression law, Brookes University, Oxford, England, str. 112-124
8. Đorđević, J., 1977.: Politički sistemi, Beograd, Savremena administracija, str. 114
9. Friedman M., 1992.: Kapitalizam i sloboda, Globus, Zagreb, str. 64
10. Gomien, D., 2007.: Europska konvencija o ljudskim pravima, Zagreb, str. 41
11. Ljubić D., 2011.: „Ustavni pojmovi prava, slobode, jamstva, načela, mogućnosti i zabrane“, Hrvatska pravna revija, Zagreb, str. 147
12. Malović, S., 2004.: Ima li granice slobodi medija, Polit. misao, Vol XLI, str. 34-35
13. Mill, J.S., 1918.: „O slobodi“, Zagreb, str. 321
14. Novoselec, P., 1992.: Kažnjavanje novinara za krivična djela protiv časti i ugleda, Pravni vjesnik, str. 26
15. Novoselec, P., 2016.: Zaštita časti i ugleda u novom Kaznenom zakonu, znanstveni rad, str. 449
16. Sokol, S.; Smerdel, B., 1995.: „Ustavno pravo“, Zagreb, Informator, str. 221
17. Smerdel, B., 2013.: „Ustavno uređenje europske Hrvatske“, Zagreb, Globus, str. 320

18.Omejec, J.2010.: „Način i sredstva za priznavanje interpretacijskog autoriteta presuda protiv drugih država – iskustvo Ustavnog suda Hrvatske“ Skopje, str. 14

19.Visković, N.,1976.: „Pojam prava“, Split, Birotehnika, str. 47

20.Vrban, D.,2002.: „Država i pravo“, Zagreb, Golden marketing, str. 84

Internetski izvori:

1. Ustavni sud RH, „Povijest i razvitak ustavnog sudovanja“, pogledano 1.9.2020. sa:

<https://www.usud.hr/hr/povijest-razvitak-hrvatskog-ustavnog-sudovanja>

2. Ustavni sud RH, „Međunarodna suradnja“, pogledano 1.9.2020. sa:

<https://www.usud.hr/hr/medunarodna-suradnja>

3.Enciklopedija RH, „Kleveta“, pogledano 1.9.2020. sa:

<https://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=31870>

4.Slobodna Dalmacija broj 1357, „Napлата duševnih boli za sramoćenje postao unosan biznis“, pogledano 1.9.2020. sa:

<https://slobodnadalmacija.hr/vijesti/hrvatska/naplata-dusevnih-boli-za-39-sramocenje-39-postao-islplativi-biznis-donosimo-najbizarnije-presude-kao-dokaz-da-mediji-u-hrvatskoj-nisu-slobodni-595747>

5.IUS-INFO, „Sloboda izražavanja u nekim specifičnim situacijama“, pogledano 1.9.2020. sa:

<https://www.iusinfo.hr/aktualno/u-sredistu/29370>

6.HUDOC, „Kritika javnih dužnosnika“, pogledano 1.9.2020. sa:

<https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22fulltext%22:%5B%22kritika%20politi%20C4%20Dara%22%5D,%22documentcollectionid%22:%5B%22CASELAW%22%5D%7D>

7.Jutarnji list broj 1547, „Slučaj Lacković“, pogledano 1.9.2020. sa:

<https://www.jutarnji.hr/vijesti/hrvatska/strucnjaci-o-presudi-zbog-pet-rijeci-iz-naslova-interes-javnosti-je-vazniji-od-prava-na-privatnost-supruge-8243897>

8.Ured zastupnika RH, „Narodni list d.d. protiv Hrvatske“, pogledano 1.9.2020. sa:

<https://uredzastupnika.gov.hr/vijesti/nova-presuda-narodni-list-d-d-protiv-hrvatske/390>

9.Ured zastupnika RH, „Europapress holding d.o.o. protiv Hrvatske“, pogledano 1.9.2020. sa:

<https://uredzastupnika.gov.hr/sudska-praksa/clanak-10-sloboda-izrazavanja/162/doc/748>

10.HUDOC, „Kleveta“, pogledano 6.9.2020. sa:

[https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22fulltext%22:\[%22kleveta%22\],%22documentcollectionid%22:\[%22GRANDCHAMBER%22,%22CHAMBER%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22fulltext%22:[%22kleveta%22],%22documentcollectionid%22:[%22GRANDCHAMBER%22,%22CHAMBER%22]})

11.IUS-INFO, „Izražavanje mišljenja“, pogledano 6.9.2020. sa:

<https://www.iusinfo.hr/aktualno/u-sredistu/15130>

12.HUDOC, „Kritika javnih dužnosnika“, pogledano 6.9.2020. sa:

<http://hudoc.echr.coe.int/app/conversion/pdf/?library=ECHR&id=001-94176&filename=001-94176.pdf>

13.HUDOC, „Privatnost javnih osoba“, pogledano 6.9.2020. sa:

[https://hudoc.echr.coe.int/fre#{%22itemid%22:\[%22001-111526%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/fre#{%22itemid%22:[%22001-111526%22]})

14.IUS-INFO, „Vrijedanje institucija“, pogledano 6.9.2020. sa:

<https://www.iusinfo.hr/aktualno/u-sredistu/15130>

15.Peček R.,2019.: „Sloboda izražavanja i njezine granice kroz praksu Ustavnog suda“, pogledano 19.9.2020. sa: <https://www.iusinfo.hr/aktualno/u-sredistu/38743#>

16.Ustavni sud RH, Odluka br.U-III-2806/2019, pogledano 22.9.2020. sa:

[https://sljeme.usud.hr/Usud/Praksaw.nsf/C12570D30061CE54C125856000304AFB/\\$FILE/U-III-2806-2019.pdf](https://sljeme.usud.hr/Usud/Praksaw.nsf/C12570D30061CE54C125856000304AFB/$FILE/U-III-2806-2019.pdf)

17.Ustavni sud RH, Odluka br. U-III-4441/2017 , pogledano 22.9.2020. sa:

[https://sljeme.usud.hr/Usud/Praksaw.nsf/C12570D30061CE54C1258528003C27EF/\\$FILE/U-III-4441-2017.pdf](https://sljeme.usud.hr/Usud/Praksaw.nsf/C12570D30061CE54C1258528003C27EF/$FILE/U-III-4441-2017.pdf)

18.Ustavni sud RH, Odluka br. U-III-3675/2018, pogledano 22.9.2020. sa:

[https://sljeme.usud.hr/Usud/Praksaw.nsf/C12570D30061CE54C12584F20045A0B6/\\$FILE/U-III-3675-2018.pdf](https://sljeme.usud.hr/Usud/Praksaw.nsf/C12570D30061CE54C12584F20045A0B6/$FILE/U-III-3675-2018.pdf)

19.Ustavni sud RH, Odluka br. U-III-872/2016, pogledano 22.9.2020. sa:

[https://sljeme.usud.hr/Usud/Praksaw.nsf/C12570D30061CE54C12580ED0031BA94/\\$FILE/U-III-872-2016.pdf](https://sljeme.usud.hr/Usud/Praksaw.nsf/C12570D30061CE54C12580ED0031BA94/$FILE/U-III-872-2016.pdf)

Propisi

1. Narodne novine, „Promjena Ustava RH“, pogledano 1.9.2020. sa:

https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2000_11_113_2224.html

2. Narodne novine, „Promjena Ustava RH“, pogledano 1.9.2020. sa:

https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2001_04_28_487.html

3. Narodne novine, „Promjena Ustava RH“, pogledano 1.9.2020. sa:

https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/1997_12_135_1944.html

4. Narodne novine, „Konvencija za zaštitu ljudskih prava i sloboda“, pogledano 1.9.2020. sa:

https://www.usud.hr/sites/default/files/doc/KONVENCIJA_ZA_ZASTITU_LJUDSKIH_PRAVA_I_TEMELJNIH_SLOBODA_s_izmjenama_i_dopunama_iz_PROTOKOLA_br.14.pdf